

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. การทำร้ายร่างกายภรรยา
 - 1.1 ความหมายของการทำร้ายร่างกายภรรยา
 - 1.2 ระดับความรุนแรงของการถูกทำร้ายร่างกาย
 - 1.3 ปัจจัยที่ทำให้ภรรยาถูกสามีทำร้าย
 - 1.4 ผลกระทบของการถูกสามีทำร้ายร่างกาย
2. วงจรความรุนแรงระหว่างคู่สมรส
3. การตัดสินใจของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย
4. แนวคิดทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจในการคงอยู่/หนี ของผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรง
5. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทำร้ายร่างกายภรรยา (physical wife abuse)

ความหมายของการทำร้ายร่างกายภรรยา ปัญหาของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งที่ปรากฏเป็นข่าวและไม่เป็นข่าว และเป็นประเด็นหนึ่งในส่วนของความรุนแรงในครอบครัว จากการทบทวนวรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ พบว่ามีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เกลล์ และสเตราส์ (Gelles & Straus, 1979) ได้กล่าวว่า การทำร้ายภรรยา หมายถึง ความรุนแรงที่สามีตั้งใจกระทำหรือรับรู้ว่าตั้งใจกระทำให้ภรรยารู้สึกเจ็บปวดและบาดเจ็บทางร่างกายตั้งแต่การบาดเจ็บเล็กน้อยไปจนถึงการฆ่าอันตรายจนถึงชีวิต

มูลนิธิผู้หญิง (2532) ให้ความหมายของการทำร้ายร่างกายภรรยาว่า เป็นการทำร้ายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจโดยสามี ด้วยรูปแบบการกระทำและระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน ตั้งแต่การทะเลาะวิวาทโต้เถียง การทำร้ายร่างกายด้วยอวัยวะหรืออาวุธ และรุนแรงถึงการฆ่าชีวิต

มูลนิธิเพื่อนหญิง (2544) ให้ความหมายว่าเป็นการที่สามีใช้กำลังและ/หรืออุปกรณ์ใด ๆ เป็นอาวุธ มีผลทำให้ภรรยาบาดเจ็บต่อร่างกาย เช่น การใช้กำลังทำร้ายทุบตีภรรยา การชกต่อย ตบตี หรือการใช้อาวุธ ของแข็งทำร้าย การสำส่อนทางเพศเป็นเหตุให้ภรรยาและบุตรติดเชื้อ เอดส์

ระดับความรุนแรงของการทำร้ายร่างกาย ได้มีผู้จำแนกระดับความรุนแรงของการทำร้ายไว้ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยจำแนกตามศักยภาพของการก่อให้เกิดการบาดเจ็บต่อร่างกายและจิตใจในผู้ถูกทำร้าย ดังนี้

สเตราส์ และเกลล์ (Straus & Gelles, 1986) จำแนกความรุนแรงของการทารุณกรรม คู่สมรสไว้ 2 ระดับ โดยที่การทารุณกรรมระดับรุนแรงมากที่สุด (very severe violence) ประกอบอยู่ในการทารุณกรรมระดับรุนแรงมาก (severe violence) ด้วย

1. การทารุณกรรมระดับรุนแรงน้อย (minor violence) ได้แก่ การขว้างปาสิ่งของใส่ คู่สมรส การผลักหรือกระชาก การตบ
2. การทารุณกรรมระดับรุนแรงมาก (severe violence) และรุนแรงมากที่สุด (very severe violence) ได้แก่ การเตะ กัด หรือต่อยคู่สมรส การทุบตีหรือพยายามทุบตีด้วยอาวุธ การเขียนหรือการหวดด้วยอาวุธ การข่มขู่ด้วยมีดหรือปืน และการทำร้ายด้วยมีดหรือปืน

สเตราส์ เกลล์ และสไตน์เมทซ์ (Straus, Gelles & Steinmetz, 1980) จำแนกไว้ 2 ระดับ คือ

1. การทารุณกรรมระดับรุนแรงน้อย (minor violence) ได้แก่ การผลักหรือกระชาก การหยิก/ข่วน หรือจิก การกัด การตบ กระชากแรง ๆ การขว้างปาสิ่งของใส่คู่สมรส
2. การทารุณกรรมระดับรุนแรงมาก (severe violence) ได้แก่ การบีบคอรัดคอ การต่อย การเตะ การกระแทก จับศีรษะไขกกับของแข็ง การทุบตีหรือพยายามทุบตีด้วยอาวุธ การเขียนหรือการหวดด้วยอาวุธ การข่มขู่ด้วยมีดหรือปืน และการทำร้ายด้วยมีดหรือปืน การใช้ความรื้อน

บาห์ร์ (Bahr, 1989) จำแนกการทารุณกรรมคู่สมรส ไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1. การทารุณกรรมระดับรุนแรงน้อย (minor violence) ได้แก่ การขว้างปาสิ่งของใส่ คู่สมรส การผลักหรือกระชาก การตบ
2. การทารุณกรรมระดับรุนแรงมาก (severe violence) ได้แก่ การเตะ กัด หรือต่อย คู่สมรส การทุบตีหรือพยายามทุบตีด้วยอาวุธ การเขียนหรือการหวดด้วยอาวุธ การข่มขู่ด้วยมีดหรือปืน และการทำร้ายด้วยมีดหรือปืน

3. การทารุณกรรมระดับรุนแรงมากที่สุด (super violence) ประกอบด้วยการกระทำดังกล่าวนหลาย ๆ อย่างรวมกัน

เบคเคอร์ (Baker, 1979) จำแนก การทำร้ายร่างกาย (physical abuse) ออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับต่ำสุด (beginning level) ได้แก่ การถ่มน้ำลาย การผลัก จับกระแทก ควบคุมกักตัว

2. ระดับปานกลาง (moderate level) ได้แก่ การหยิกข่วน กัด ตบหน้า เตะ ชกต่อย กระชากผม ขว้างปาสิ่งของใส่กัน

3. ระดับรุนแรง (severe level) ได้แก่ การบีบคอ การทุบตีด้วยไม้หรืออาวุธต่าง ๆ จากการจำแนกระดับความรุนแรงของการทารุณกรรมคู่สมรสดังกล่าว ผู้วิจัยเลือกใช้การจำแนกระดับความรุนแรงของสเตรสส์ เกลส์ และสไตน์เมทซ์ (Straus, Gelles & Steinmetz, 1980) มาใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ปัจจัยที่ทำให้ภรรยาถูกสามีทำร้าย จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีผู้ศึกษาถึงปัจจัยของการทำร้ายภรรยาซึ่งมีหลายปัจจัย สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม (sociocultural factors) โดยสังคมมองว่าครอบครัวเป็นสถาบันส่วนตัว การทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาเป็นเรื่องส่วนตัว บุคคลอื่นไม่ควรไปยุ่ง รวมถึงการที่ผู้หญิงได้รับการอบรมสั่งสอนว่าภรรยาเป็นสมบัติของสามี สามีมีสิทธิทำอะไรกับภรรยาได้ทุกอย่าง (ไพรัตน์ พุกษชาติคุณากร, 2533; สายสุรี จุติกุล, 2538; สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2544; Heise et al., 1994) นอกจากนี้ความเชื่อที่ว่าสามีภรรยาเป็นบุคคลคนเดียวกัน ภรรยาไม่ควรนำเรื่องของครอบครัวเปิดเผยให้สังคมภายนอกรับรู้ และความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทของภรรยาและมารดาที่ดี ทำให้ภรรยาคิดว่าการทุบตีทำร้ายร่างกายเป็นเรื่องน่าอาย เป็นความผิดของตน ถ้าสังคมรู้ตัวเองจะถูกประณาม จึงพยายามปกปิดเหตุการณ์โดยถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวและพยายามแก้ไขด้วยตนเอง (มูลนิธิผู้หญิง, 2532; สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย, 2541) ทำให้การทำร้ายยังคงดำเนินต่อไป นอกจากนี้การกำหนดบทบาททางเพศโดยมีพื้นฐานที่แตกต่างกันทางชีวภาพ และการขัดเกลาทางสังคมเรื่องเพศ เช่น การยอมรับว่าเพศชายจะต้องก้าวร้าว มีสิทธิในการใช้กำลัง ส่วนเพศหญิงต้องยอมรับการกระทำ ไม่ได้แย่ง ส่งผลให้เกิดความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมในความเป็นเพศชายเชื่อมโยงกับการครอบงำการมีสิทธิเหนือผู้หญิง ความแตกต่างทางอำนาจที่ไม่เสมอภาคในครอบครัวโดยผู้ชาย

ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจเหนือกว่าจะใช้อำนาจบังคับกระทำรุนแรงกับผู้หญิงที่มีอำนาจด้อยกว่า ดังนั้น บทบาททางเพศและการใช้อำนาจจึงเป็นรากฐานของการทำร้ายร่างกาย (Bograd, 1988)

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (economic factors) ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจนับเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการทำร้ายร่างกายและการกระทำรุนแรงต่อผู้หญิงมากที่สุด (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2542) การที่ผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชายทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ผู้หญิงถูกจำกัดสิทธิทั้งในด้านการเงิน ความก้าวหน้าในอาชีพ การศึกษาและการฝึกอบรม ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายถือเป็นปัจจัยสำคัญในการลดทอนอำนาจผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงต้องอยู่ในสภาพที่ยอมจำนน และเป็นหนึ่งในข้อจำกัดการหย่าร้างของผู้หญิงด้วย (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2544; Heise et al., 1994)

3. ปัจจัยด้านกฎหมาย (legal factors) ดังเช่นกฎหมายครอบครัวในอดีต การบัญญัติกฎหมายแสดงถึงความเหลื่อมล้ำของสถานภาพระหว่างชายและหญิง โดยเฉพาะบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะผัวเมีย มาตรา 60 ได้ระบุว่า “สามีจะปราบปรามภรรยา ภรรยาจะเอาโทษแก่สามีมิได้ และชายสามารถมีภรรยาที่คนอื่นก็ได้ ส่วนหญิงมีสามีได้ทีละคนจนกว่าจะหย่าร้างหรือเป็นม่าย หญิงมีสามีที่มีชู้จะถูกลงโทษที่รุนแรงมาก” (บุญยงค์ เกศเทศ, 2532) ทำให้สามีสามารถทำร้ายภรรยาได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย แม้ในปัจจุบันกฎหมายกำหนดให้ชายกับหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันโดยได้มีการบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 30 ไว้ว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” และมาตรา 53 ได้ระบุว่า “เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิในการคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม” (เครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ, 2542) แต่ในสภาพความเป็นจริงปัจจุบัน พบว่าภร่ายังถูกสามีทำร้ายทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย อีกทั้งการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของตำรวจและผู้เกี่ยวข้องในขบวนการยุติธรรมที่ไม่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนของปัญหาดังกล่าว (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2542; สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2544; Heise et al., 1994) ดังนั้นการที่จะให้กฎหมายเกิดผลจริงมิใช่อยู่ที่บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ต้องสร้างการยอมรับทัศนคติใหม่ รวมทั้งการปฏิบัติต่อกันที่ดีกว่าเดิมด้วย (กาญจนารัตน์ ลิ่วโรจน์, 2541)

4. ปัจจัยด้านการเมือง (political factors) การเมืองที่ขาดกลุ่มผู้หญิงเป็นตัวแทนในวิชาชีพที่สำคัญต่าง ๆ เช่น นักการเมือง นักกฎหมาย บุคลากรทางการแพทย์ เป็นต้น ทำให้ขาดมุมมองด้านผู้หญิง ขาดการตระหนักถึงปัญหาและความต้องการบนพื้นฐานของความเป็นหญิง

ดังนั้นปัญหาการทำร้ายร่างกายจึงไม่ได้รับความสนใจอย่างจริงจัง และยังคงเป็นเรื่องส่วนบุคคลที่อยู่นอกเหนืออำนาจรัฐที่จะเข้าไปจัดการ (Heise et al., 1994)

5. ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล (individual factors) ซึ่งประกอบด้วย

5.1 ความผิดปกติของจิตใจและบุคลิกภาพของสามี เช่น มีสมองพิการ มีอารมณ์ก้าวร้าว ควบคุมตนเองไม่ได้ มีลักษณะไม่บรรลุนิติภาวะทางอารมณ์ มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับอายุ รู้สึกไม่มั่นคงทางด้านจิตใจ มีความเครียด ชัดแจ้ง รู้สึกคุกคามจากที่บ้านที่ทำงาน พฤติกรรมรุนแรง และชอบทำร้าย เมื่อโกรธผิดหวังสิ้นหนทางจะทำร้ายร่างกายผู้อื่น เป็นต้น (ไพรัตน์ พุกษชาติคุณากร, 2533)

5.2 การอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก เป็นประสบการณ์ส่วนตัวที่บุคคลได้รับในวัยเด็กทั้งผู้ชายและผู้หญิง อาจเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ได้พบเห็น เช่น พ่อแม่ทะเลาะกัน เพื่อนบ้านทะเลาะกันหรือเคยถูกกระทำทารุณกรรม เด็กจะเรียนรู้และซึมซับความรุนแรงโดยกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) จนกระทั่งเป็นพฤติกรรมติดตัวและเป็นประเพณีตกทอดไปยังรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป จากการศึกษาของวราภรณ์ (2530) ที่ศึกษาความคิดเห็นของเด็กชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางบ้านกรุณาต่อปัญหาสามีทุพบุคลิกภาพทำร้ายร่างกาย พบว่าเด็กชายร้อยละ 80 เคยเห็นบิดามารดาของตนทุพบุคลิกภาพทำร้ายร่างกายกัน สิ่งเหล่านี้อาจมีอิทธิพลต่อความนึกคิดและเป็นการซึมซับหรือรับการถ่ายทอดจากสังคมภายในบ้าน เด็กจะเรียนรู้ว่าการทุพบุคลิกภาพระหว่างสามีและภรรยาเป็นเรื่องปกติ พฤติกรรมการทุพบุคลิกภาพทำร้ายร่างกายภรรยาไม่ได้เป็นสิ่งผิดหรือร้ายแรงอะไร เป็นวิธีการสำหรับการแก้ไขปัญหาดังนั้นจึงไม่เป็นเรื่องผิดที่จะใช้มาตรการที่รุนแรงกับภรรยาหรือคนรักต่อไปในอนาคต

5.3 ความโดดเดี่ยวของครอบครัว การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวจากครอบครัวขยายที่มีการช่วยเหลือให้คำแนะนำจากญาติผู้ใหญ่มาเป็นครอบครัวเดี่ยวทำให้ขาดแหล่งสนับสนุนทางสังคม เมื่อมีปัญหาขัดแย้งทำให้เกิดความเครียดนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาดังการศึกษาของสไตน์เมทซ์ (Steinmetz, 1987) ที่พบว่าครอบครัวที่มีความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว มีสมาชิกโดยเฉลี่ย 4 คน เมื่อมีความเครียดในครอบครัวไม่มีญาติผู้ใหญ่ในบ้านที่จะคอยเป็นแรงสนับสนุน ปรึกษาหารือและปลอบโยน

5.4 อายุของคู่สมรส ในประเทศสหรัฐอเมริกา สเตราส์ และคณะ (Straus et al., 1980) ศึกษาพบว่า ความรุนแรงในครอบครัวมักเกิดกับคู่สมรสที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี หรือส่วนใหญ่แต่งงานได้ 2.5 - 5 ปี สอดคล้องกับการวิจัยความรุนแรงในครอบครัวจากชาวหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นกรณีรุนแรงมากของพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2531) ที่พบว่าคู่สมรสส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 19-30 ปี

5.5 ความเครียดจากหน้าที่การงานในชีวิตประจำวัน นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุของปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำให้บุคคลเกิดความเก็บกดและท้อแท้ต่อชีวิต ส่งผลให้เกิดการกระทบกระทั่งและมีอารมณ์ก้าวร้าวต่อกัน (ปรีชา อุปโยคิน, 2538) จากการศึกษาของสเตรส และคณะ (Straus et al., 1980) อธิบายว่าอาจเป็นเพราะคู่สมรสมีความตึงเครียดในครอบครัว เช่น มีความตึงเครียดทางเศรษฐกิจ การว่างงาน หรือไม่มีงานประจำทำ เป็นต้น ความตึงเครียดดังกล่าวจะสัมพันธ์กับความรุนแรงในครอบครัว

5.6 การที่สามีใช้สารเสพติด สุรา ยาบ้า ทำให้ควบคุมตนเองไม่ได้ สูญเสียความสามารถในการตัดสินใจและมักใช้ความรุนแรงกับภรรยาที่มีอำนาจน้อยกว่า จากการศึกษาของพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2531) พบว่า การดื่มสุราเป็นสาเหตุหนึ่งในสี่ของสาเหตุที่สามีทุบตีภรรยาเป็นประจำก่อนที่ภรรยาจะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ

ปัจจัยของการทำร้ายภรรยา อาจเกิดจากปัจจัยหลายประการได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านกฎหมาย ประเพณีและศาสนา ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้อาจไม่ใช่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเท่านั้นที่เป็นสาเหตุแต่อาจเป็นปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัยร่วมกัน

ผลกระทบจากการที่ภรรยาถูกสามีทำร้าย การที่ภรรยาถูกสามีทำร้ายก่อให้เกิดผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจ และเศรษฐกิจต่อภรรยา ครอบครัวและสังคม ดังนี้

1. ผลกระทบต่อภรรยา

1.1 ทางด้านร่างกาย (physical health) เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือ มีบาดแผล ฟกช้ำ แผลฉีกขาด ถลอก กระดูกหัก กระดูกเคลื่อน ศีรษะได้รับความกระทบกระเทือนจนอาจถึงขั้นหมดสติ อวัยวะภายในช่องท้องได้รับอันตราย (Dobash & Dobash, 1979; Drake, 1982; Okun, 1986; Pagelow, 1981; Walker, 1984 cited in Campbell & Fishwick, 1993) สูญเสียการได้ยินซึ่งเกิดจากการบาดเจ็บ ร่างกายพิการ และอาจเสียชีวิตได้ (Bachman, 1996) ยิ่งกว่านั้น สามีจะเพิ่มความถี่และความรุนแรงในแต่ละครั้งที่ทำร้าย อาจเริ่มจากการตบหน้าจนถึงฆาตกรรม (Martins, Holzapfel, & Baker, 1992) การศึกษาของพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2532) ได้ศึกษาปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทั้งสิ้น 124 ราย เป็นการทำร้ายภรรยา 100 ราย ซึ่งพบว่าร้อยละ 24.7 ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย ร้อยละ 4.8 บาดเจ็บถึงขั้นต้องส่งโรงพยาบาล ร้อยละ 18.5 บาดเจ็บสาหัส ร้อยละ 6.5 บาดเจ็บถึงขั้นสลบ และร้อยละ 2 ถึงขั้นเสียชีวิต

ในกรณีที่ภรรยาถูกทุบตีในขณะตั้งครรภ์จะส่งผลถึงเด็กในครรภ์ด้วย จากการศึกษาของบัลลอค (Bullock, 1987 cited in Bullock, Sandella, & McFarlane, 1989) พบว่าภรรยาที่ถูก

ทุพติมากกว่า 4 ครั้งเมื่อคลอดบุตรออกมาทารกจะมีน้ำหนักตัวน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ เรนเคอร์ (Renker, 1999) พบว่าสตรีที่ถูกทารุณกรรมในระหว่างการตั้งครรภ์จะให้กำเนิดบุตรที่มี น้ำหนักตัวน้อยกว่าสตรีที่ไม่ถูกทารุณกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้จากการรายงาน ประจำปีของ UNFPA (1997) ซึ่งให้เห็นว่าสตรีร้อยละ 20-60 ทั่วโลกรายงานว่าเคยถูกคู่สมรสทุพติ ทำร้าย โดยสตรีที่ถูกทุพติในขณะที่ตั้งครรภ์จะส่งผลให้เกิดการตกเลือดหรือแท้ง หรือคลอดก่อน กำหนด หรือคลอดทารกที่มีน้ำหนักตัวน้อยกว่าปกติ

นอกจากนี้แล้วในต่างประเทศที่มีการศึกษาอย่างจริงจังเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัว พบว่า ผลพวงจากการที่ภรรยาถูกสามีทำร้ายก็คือการที่ภรรยาพยายามฆ่าตัวตาย หรือ มีการฆ่าตัวตายมากขึ้นในกลุ่มหญิงที่ประสบปัญหาดังกล่าวและหาทางออกให้ตนเองพ้นจาก ภาวะดังกล่าวไม่ได้ (UNFPA, 1997) ซึ่งสนับสนุนโดยการศึกษาของกฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2544) พบว่า ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายมีอัตราการคิดฆ่าตัวตายและพยายามฆ่าตัวตายสูงกว่า ผู้หญิงที่ไม่ถูกทำร้ายถึง 2.5 เท่า และในการศึกษาเดียวกันนี้ยังพบอีกว่า ร้อยละ 15 ของผู้หญิงที่ ถูกกระทำรุนแรงทางกายได้เคยพยายามฆ่าตัวตายมาแล้ว

1.2 ทางด้านจิตใจ (mental health) จากการที่ภรรยาถูกสามีทำร้ายไม่ว่าจะเป็น การทำร้ายร่างกายและ/หรือจิตใจ จะส่งผลกระทบดังนี้

1.2.1 ความรู้สึกนับถือในตนเองต่ำ (low self-esteem) ภรรยา มักเกิดความรู้สึกสงสัยและมองไม่เห็นคุณค่าในตนเอง ขาดความมั่นใจในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา คิดว่าสิ่งที่ตนตัดสินใจเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ปัญหาที่เล็กน้อยกลับเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข การที่ภรรยามีความนับถือในตนเองต่ำและขาดความคิดเป็นของตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกหดหู่ ใจ ซึ่งสภาพดังกล่าวจำเป็นต้องรักษาโดยเร็วและอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากความนับถือ ในตนเองต่ำเป็นสาเหตุให้ภรรยาไม่เอาใจใส่ในสุขภาพและบุคลิกภาพที่ปรากฏออกมา (Baker, 1979) พฤติกรรมที่ภรรยาแสดงออกคือความรู้สึกเสียใจ ปวดร้าว กระแทกกระเทือนใจ หวาดกลัว ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงจากอาการปกติสู่อาการหวาดผวา ก้าวร้าวและ อารมณ์รุนแรงขึ้น หมดอาลัยในชีวิต ซึมเศร้า ลึกลับ หวัง มีความรู้สึกสองฝักสองฝ่าย บางทีสับสน ว้าวุ่นใจ หรืออยู่ในภาวะต้องยอมรับการกระทำของสามี การไม่สามารถจัดการกับความโกรธ จนคิดฆ่าตนเองหรือฆ่าผู้อื่น (ไพรัตน์ พุกษชาติคุณากร, 2533) ดังผลการศึกษาของพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2532) ที่พบว่าร้อยละ 16.9 ของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายเสียสุขภาพจิตชัดเจน ร้อยละ 6.5 หวาดกลัว ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบผู้ป่วยสตรีที่มี อาการทางจิตประมาณร้อยละ 30-50 มีประวัติการเจ็บป่วยในอดีตจากการถูกทำร้าย และใน

บางรายพบอาการผิดปกติทางจิต เสียสติเนื่องจากการถูกระงับทำซ้ำ ๆ หรือถูกระงับอย่างรุนแรง (พาที โชคชัยศิริวัฒน์, 2543)

1.2.2 ความรู้สึกหมดหนทาง (helplessness) สามียจะใช้ความรุนแรงในการควบคุมภรรยาโดยจะแสดงออกในลักษณะการทำร้ายร่างกาย จิตใจ และการข่มเหงทางเพศ ภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายจะพยายามหาวิธีที่จะออกจากการควบคุมและหลุดพ้นจากวงจรความรุนแรง แต่ถ้าไม่สามารถที่จะหลุดพ้นได้ ภรรยาจะเกิดความรู้สึกหมดหนทาง สิ้นหวังในที่สุด (Baker, 1979; Thompson, Kaslow, Kingree, Rashid, Puett, Jacobs & Matthews, 2000)

1.2.3 การกล่าวโทษว่าเป็นความผิดของตน (self-blaming) ภรรยาบางรายยอมอดทนต่อการถูกทำร้ายและมักกล่าวโทษว่าเป็นความผิดของตน (พาที โชคชัยศิริวัฒน์, 2543) โดยมีความเชื่อว่าหากตนเองไม่มีความอดทนจะเป็นต้นเหตุทำให้ครอบครัวล้มเหลว จึงพยายามปกปิดการถูกทำร้ายเนื่องจากมีความรู้สึกอับอาย ในขณะที่สามีคิดว่าพฤติกรรมที่ตนแสดงนั้นเป็นวิธีการทำโทษภรรยาที่กระทำผิด (Baker, 1979)

1.2.4 การติดสารเสพติดและสุรา (drug and alcohol abuse) ภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายมักเกิดความเครียดและกดดัน เมื่อมีปัญหาการทำร้ายเพิ่มขึ้นภรรยาจึงหาทางออกโดยการดื่มสุราและใช้สารเสพติดเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและสถานการณ์ความรุนแรง ทั้งนี้ภรรยาจะพึงสิ่งเหล่านี้เป็นเวลานานเนื่องจากคิดว่าจะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด ซึ่งทำให้เห็นชัดเจนว่าในภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายจะมีโอกาสติดสุรามากกว่าภรรยาที่ไม่ถูกทำร้าย ส่วนสารเสพติดที่พบว่ามีการใช้บ่อยคือ ยานอนหลับ ยาแก้ปวดและยาคลายกังวล นอกจากนี้มีการคาดการณ์ว่าในอนาคตภรรยาที่ถูกทำร้ายจะมีความเสี่ยงสูงในการติดยาเสพติดและเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง โดยจะพบสตรีที่มีอาการพิษสุราเรื้อรังประมาณร้อยละ 50 สาเหตุมาจากถูกสามีทำร้าย (Flicraft & Stark, 1989 cited in Yam, 1995)

2. ผลกระทบต่อครอบครัว ครอบครัวที่มีสมาชิกทำร้ายกันจะไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและเกิดปัญหาครอบครัวแตกแยก บางรายจบลงด้วยการที่ภรรยาติดคุกเพราะฆ่าสามีเนื่องจากถูกกดดันทางจิตใจและการถูกทำร้ายร่างกายอย่างต่อเนื่อง (ภัสสร ลิมานนท์, 2541; ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์, 2540) มีการคาดคะเนว่าเด็กเร่ร่อนกว่าร้อยละ 50 มาจากครอบครัวแตกแยก (สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย, 2541) นอกจากนี้เด็กที่เติบโตมาจากสภาพครอบครัวที่พ่อแม่มีแต่ความขัดแย้งกันจะทำให้เด็กได้รับผลกระทบทั้งทางด้านสุขภาพกายและใจ พัฒนาการช้า (เกสรา ศรีพิชญ์การ, 2543) ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาวจากการที่เด็กชายพบเห็นบิดาทำร้ายทุบตีมารดาอยู่เสมอ เด็กจะเรียนรู้และซึมซับความรุนแรงโดยกระบวนการ

อบรมขัดเกลาทางสังคม จากการศึกษาของวราภรณ์ ดวงจันทร์ (2530) ที่ศึกษาความคิดเห็นของเด็กชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กบ้านกรุณาต่อปัญหาสามีทุพพิกิริยา พบว่าเด็กชายร้อยละ 89 มีความเห็นว่าการใช้ความรุนแรงด้วยการทุพพิกิริยาตนเองในอนาคตเป็นเรื่องปกติ เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะใช้กับผู้หญิงหรือจำเป็นต้องใช้กำลังหากหมดความอดทน ส่วนการศึกษาในเด็กผู้หญิงของแลงเลย์ (Langley, 1977 cited in Bullock, Sandella, & McFarlane, 1989) พบว่าเด็กผู้หญิงจะสังเกตพฤติกรรมขณะที่มารดาถูกทุพพิกิริยาและเรียนรู้ว่าพฤติกรรมเหล่านั้นได้รับการยอมรับ เมื่อเด็กเติบโตขึ้นจึงมีความเชื่อว่าผู้ชายจะต้องทุพพิกิริยา เกิดความฝังใจอาจเกลียดและกลัวผู้ชาย กลัวการแต่งงานหรือการใช้ชีวิตคู่

นอกจากนี้มูลนิธิผู้หญิง (2532) กล่าวว่านอกจากผลกระทบในเชิงการถ่ายทอดความคิดต่อเด็กในครอบครัวแล้วยังส่งผลกระทบทางพัฒนาการโดยตรงอีก คือการไม่มีสมาธิในการเรียน หากเด็กต้องติดตามมารดาโดยการหลบหนีออกจากครอบครัว มีผลทำให้ไม่ได้เข้าเรียนตามกำหนดหรือต้องหยุดชะงักในการศึกษาต่อ มีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะมีพฤติกรรมก้าวร้าว หากเด็กถูกทำร้ายทารุณกรรมร่วมด้วย เด็กจะรับรู้และเอาแบบอย่างของผู้ใหญ่มาเป็นแบบฉบับของตนกลายเป็นปมซ่อนเร้นและแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การหนีออกจากบ้าน การแต่งงานตั้งแต่อายุน้อย การคบเพื่อนไม่ดี การติดยาเสพติด การมั่วสุม และถูกชักจูงให้กระทำความผิด

จากงานวิจัยที่กล่าวมามีข้อค้นพบตรงกันว่าเด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่เติบโตมาจากครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงตัดสินปัญหา ในบางครอบครัวถึงแม้พ่อแม่จะอยู่ด้วยกัน ไม่หย่าร้างกันแต่ก็ไม่สามารถสร้างความอบอุ่นและบรรยากาศที่เหมาะสมกับพัฒนาการของลูกได้ ข้ำร้ายกลับเป็นผลเสียมากกว่าพ่อแม่ที่หย่าร้างกันด้วยความเข้าใจและไม่ละเลยเด็ก (ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์, 2540)

3. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และเพศ จะต้องได้รับการดูแลสุขภาพกาย สุขภาพจิต ทำให้สูญเสียค่ารักษาพยาบาล และนอกจากนี้การถูกสามีทุพพิกิริยาจนได้รับบาดเจ็บตามร่างกาย แขนขาหัก รูปร่างหน้าตาบวมซ้ำจนมีลักษณะน่ากลัว ทำให้ภรรยามีความรู้สึกอับอายไม่กล้าไปปฏิบัติงานตามปกติ จึงทำให้ขาดงานและถูกเลิกจ้างงานในที่สุด (สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย, 2541) สอดคล้องกับคลากส์ (Clark, 1992) ที่กล่าวว่า การบาดเจ็บที่ร่างกายและจิตใจอันเนื่องมาจากการทำร้ายร่างกายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษา ต้องหยุดงานในช่วงเข้ารับการรักษาพยาบาลและพักผ่อนอีกด้วย

4. ผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติ จากการที่เด็กมาจากครอบครัวที่แตกแยก เด็กมีความกดดันทางด้านจิตใจ ดังนั้นการเจริญเติบโตและการพัฒนาทางด้านจิตใจจึงเป็นไปได้ ทำให้เกิดปัญหามากมายในสังคม สิ่งเหล่านี้อาจนำไปสู่การสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่สำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต นอกจากนี้ทำให้เกิดปัญหาการสูญเสียบุคลากรในวิชาชีพต่าง ๆ และเสียค่าใช้จ่ายต่อประเทศอย่างมาก เนื่องจากในการดูแลช่วยเหลือและแก้ไขพฤติกรรม ความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งการบำบัดฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำและครอบครัวต้องเกิดจากการทำงานร่วมกันของนักวิชาชีพหลายสาขาและต้องใช้เวลาเป็นเวลานาน (โชติมา กาญจนกุล และคันสนีย์ เรืองสอน, 2542; สหประชาชาติ แผนครอบครัวแห่งประเทศไทย, 2541) ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีรายงานว่าต้องใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับสุขภาพในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงประมาณ 44.4 ล้านดอลลาร์ต่อปี และสูญเสียเงินทางอ้อมจากการขาดงานประมาณ 175,500 ล้านดอลลาร์ (McLeer, 1989 cited in Moss, 1991)

วงจรความรุนแรงระหว่างคู่สมรส (cycle of violence)

วอล์คเกอร์ ได้สรุป “ทฤษฎีวงจรของความรุนแรง” จากประสบการณ์ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ภรรยาที่ถูกสามีทำรุนแรง (Walker, 1979, 1984 cited in Campbell & Fishwick, 1993) ได้เป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ระยะก่อตัวสะสมความตึงเครียด (the tension-building phase) ระยะนี้จะมี การก่อตัวสะสมความตึงเครียดด้วยการใช้คำพูดที่รุนแรง อาจมีการทำร้ายกันในระดับที่ไม่รุนแรงมากนัก ระยะนี้ภรรยาจะแสดงพฤติกรรมสงบและใช้ความพยายามอย่างยิ่งที่จะหลีกเลี่ยงเหตุการณ์เลวร้าย ความรู้สึกของภรรยาในระยะนี้จะรู้สึกไร้ซึ่งอำนาจ รู้สึกว่าตนไม่มีประโยชน์ และมีความกลัวว่าสถานการณ์อาจจะเลวร้ายขึ้นเรื่อย ๆ ระยะนี้อาจใช้เวลาเป็นสัปดาห์จนถึงหลายปี กว่าที่จะเข้าสู่ระยะต่อไป

ระยะที่ 2 ระยะเกิดการทำร้ายอย่างรุนแรง (the acute battering incident) เป็นระยะของการระเบิดออกของความรุนแรง ช่วงนี้ใช้เวลา 2-24 ชั่วโมง ภรรยาจะไร้ซึ่งอำนาจที่จะควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ กระทำได้เพียงแต่ป้องกันตนเองหรือบุตรให้ปลอดภัยจากการถูกทำร้าย

ระยะที่ 3 ระยะหลังเหตุการณ์ทำร้าย (the aftermath) เป็นระยะที่สามีสำนึกผิด แสดงความรัก และให้สัญญาว่าจะไม่กระทำรุนแรงต่อภรรยาอีก ระยะนี้เป็นระยะที่ทำให้ภรรยา มีความหวังว่าการกระทำรุนแรงจะสิ้นสุดลง ดังการศึกษาของมาร์ติน (Martin, 1976 อ้างถึงใน โชติมา กาญจนกุล, 2540) พบว่าหลังจากการใช้กำลังและการกระทำรุนแรงกับภรรยา จะเป็นช่วงแห่ง

ความรักความเมตตาและพฤติกรรมแห่งการสำนึกผิดของสามีซึ่งทำให้ภรรยาคิดว่าในความเป็นจริงแล้วสามีมิได้เป็นคนโหดร้ายอยู่ตลอดเวลา ตัวตนที่แท้จริงของเขาคือผู้ชายที่เต็มไปด้วยความรัก ความเสียใจที่ได้ทำรุนแรงต่อภรรยา ในเวลาปกติเขาจะเป็นชายรูปงาม อ่อนโยน เป็นคนมีเมตตา

ในระยะที่ 3 นี้ เป็นภาวะซึ่งนำไปสู่วงจรของการกระทำรุนแรงซ้ำ เนื่องจากเป็นภาวะที่สามีแสดงออกถึงความสำนึกผิดที่ได้ทำรุนแรงไปแล้ว ทำให้ภรรยาผู้ถูกทำร้ายรู้สึกว่าการให้อภัยของเธอจะเป็นวิธีการที่จะทำให้สามีเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันโหดร้ายนี้ แต่ในทางตรงข้ามการให้อภัยนั้นก็กลับก่อให้เกิดการทำร้ายครั้งต่อ ๆ ไปตามมาอีก และจากจุดนี้เองวงจรของการกระทำรุนแรงครั้งต่อไปก็จะเริ่มขึ้นอีกโดยเพิ่มความถี่และระดับของความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ สอดคล้องกับผลการศึกษาของเพนเตอร์และดัตตัน (Painter & Dutton, 1985 อ้างถึงใน โชติมา กาญจนกุล, 2540) และผลการศึกษาของแอมเซล (Amsel, 1985 อ้างถึงใน โชติมา กาญจนกุล, 2540) ที่ว่าการแสดงความรักเป็นครั้งคราวเหล่านี้มีผลโดยอ้อมทำให้สามีมีอำนาจเหนือภรรยาอยู่เป็นระยะ ๆ ทำให้เป็นการยากที่จะเลิกพฤติกรรมการกระทำรุนแรง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการสนับสนุนให้สามีสามารถคงพฤติกรรมกระทำการรุนแรงนั้นต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของฮาร์โลว์และสกอตต์ (Harlow & Scott, 1971 อ้างถึงใน โชติมา กาญจนกุล, 2540) ที่ชี้ว่าการกระทำรุนแรงที่กระทำเป็นระยะ ๆ จะทำให้เกิดการคงอยู่ของความสัมพันธ์เชิงรุนแรง นอกจากนี้เพนเตอร์และดัตตันสรุปว่าความถี่ ระดับของการกระทำรุนแรง และการปรองดองคืนดีที่ตามมาจะเป็นส่วนสนับสนุนให้ภรรยาที่ถูกกระทำรุนแรงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสามีและยังคงอยู่ในความสัมพันธ์เชิงรุนแรงนั้น ๆ โดยไม่คิดปลื้มตัว และจากวงจรความรุนแรงที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่านี้เองทำให้ความพยายามที่ภรรยาจะถอนตัวออกจากเหตุการณ์นี้เป็นไปได้โดยยาก ข้อสรุปนี้ได้รับการสนับสนุนจากการศึกษาของโรนซาวิลล์ (Rounsaville, 1978) ที่ชี้ว่าการกระทำรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวและตามมาด้วยภาวะของความปรองดองกลับคืนสู่ความรักอันหวานชื่นของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำมีผลทำให้หญิงที่ถูกทุบตีละเลยหรือบิดเบือนปัญหาการทุบตี ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเป็นลักษณะผิดปกติในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

สำหรับคำอธิบายในประเด็นนี้วอล์คเกอร์ (Walker, 1979) ได้อธิบายปฏิกิริยาฉับพลันของผู้หญิงหลังจากถูกทำร้ายว่า "ไม่เชื่อว่าเหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นจริง" ในครั้งแรกภรรยาจะรู้สึกเต็มไปด้วยความเกลียดชัง ชิงชัง รังเกียจคู่สมรสของตนอย่างรุนแรง ลงโทษตนเอง ซึมเศร้า และหมดหวัง แต่ภาวะความรู้สึกนี้จะจางหายไปอย่างรวดเร็วเมื่อเข้าสู่ภาวะ the love phase ซึ่งสามีจะเป็นผู้สำนึกผิด มีพฤติกรรมที่ทำให้ภรรยาหายจากอารมณ์หวาดกลัว และสร้างความมั่นใจให้แก่

ภรรยาว่าเป็นการล้มตัวไปชั่วขณะหนึ่งของสามี ขณะนี้เขารู้สึกสำนึกตัวได้และเกลียดชังตัวเองที่ได้ก่อพฤติกรรมที่รุนแรงลงไป เขาจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี จากพฤติกรรมของสามีในระยะนี้ทำให้ภรรยาลดความโกรธและเกลียดชังในตัวสามีลง สิ่งนี้เองจะเป็นสิ่งสนับสนุนให้ภรรยายังคงอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกกระทำรุนแรงนั้นต่อไป

นอกจากการแบ่งระยะวงจรของความรุนแรงระหว่างคู่สมรสโดยวอล์คเกอร์ (Walker, 1979, 1984 cited in Campbell & Fishwick, 1993) มีรีนา เบลด (2540) ได้แบ่งระยะต่าง ๆ ของวงจรความรุนแรง ดังนี้

1. ระยะก่อตัวสะสม เป็นระยะที่ความตึงเครียดก่อตัวสะสมขึ้นเรื่อย ๆ โดยทั้งสองฝ่ายไม่สามารถพูดคุยปรับความเข้าใจกัน หรือไม่สามารถทำให้ความเครียดผ่อนคลายลง ฝ่ายหนึ่งซึ่งมักเป็นชายจะเริ่มเป็นผู้มีอำนาจเหนือกว่า ส่วนฝ่ายหญิงจะเริ่มเป็นฝ่ายโอนอ่อนเอาอกเอาใจอีกฝ่ายหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามความกังวลและความตึงเครียดจะยังคงอยู่ และสะสมจนทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย
2. ระยะเข้าควบคุมอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นระยะที่ฝ่ายมีอำนาจเหนือกว่าพยายามเข้าควบคุมครอบครองและอีกฝ่ายหนึ่ง ระยะนี้อาจใช้เวลานานน้อยต่างกัน
3. ระยะการแสดงออกของความรุนแรง มีหลายรูปแบบอาจเป็นการทำร้าย ผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าจะปลดปล่อยความตึงเครียดของตนเองโดยการแสดงความรุนแรงออกมาในขณะที่ฝ่ายอ่อนแอกว่าจะต้องตกอยู่ในสภาพที่เชื่อฟัง
4. ระยะขอคืนดี ผู้กระทำความรุนแรงจะรู้สึกเสียใจ สำนึกผิด อาจรู้สึกตกใจที่พบว่าไม่สามารถควบคุมตนเองได้ รู้สึกหวั่นเกรงว่าอีกฝ่ายจะแยกทางไป จึงพยายามสร้างความดีทดแทนด้วยการขอโทษและขอร้องโดยหาของกำนัลมาให้ และสัญญาว่าต่อไปจะไม่ทำอีก แต่ในบางครอบครัวอาจไม่มีระยะนี้ก็ได้
5. ระยะหวานชื่นราวกับดื่มน้ำผึ้งพระจันทร์ ระยะนี้เป็นระยะหลังจากที่เกิดความรุนแรงแล้ว มีการขอโทษและให้อภัยกัน ทั้งคู่กลับมาใช้ชีวิตกันใหม่ แต่อย่างไรก็ตามปัญหาความตึงเครียดในชีวิตประจำวันยังคงมีอยู่ และหากไม่รู้วิธีแก้ปัญหาคความตึงเครียดอย่างถูกวิธีจะนำไปสู่ระยะการก่อตัวสะสมความเครียดอีก ซึ่งจะเกิดเป็นวงจรอยู่เช่นนี้ต่อไป

การกระทำรุนแรงต่าง ๆ ต่อภรรยาในแต่ละครอบครัวอาจไม่เกิดครั้งเดียว วงจรความรุนแรงของแต่ละครอบครัวจะใช้เวลาแตกต่างกัน ในบางครอบครัวอาจใช้เวลาหลายปีกว่าที่เหตุการณ์จะถึงขั้นรุนแรง ในขณะที่บางครอบครัวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ถ้าวงจรความรุนแรงกลายเป็นวิถีปฏิบัติในการดำรงชีวิตคู่ ระยะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอาจใช้เวลาสั้นลงหรืออาจหายไป

(Gonzalez, 1997) เหลือแต่ระยะควบคุมซึ่งจะเหลื่อมกับระยะแสดงออกของความรุนแรง และวงจรนี้จะเกิดเร็วมากพร้อม ๆ กับผลกระทบที่เกิดขึ้นจะมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ (โชติมา กาญจนกุล และคันสนีย์ เรืองสอน, 2542) การที่ภรรยาต้องเข้าสู่วงจรของความรุนแรงซ้ำ ๆ จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพภรรยาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งถือเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญ

การตัดสินใจของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย

ภายหลังถูกทารุณกรรมมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง ผู้หญิงที่พบว่าตนเองถูกทารุณกรรม จำเป็นต้องตัดสินใจว่าควรจะทนอยู่ต่อไปหรือยุติความสัมพันธ์ ดังต่อไปนี้ (Choice & Lamke, 1997; Heise et al., 1999)

1. การคงอยู่กับสามีต่อไป (staying with abusive husband) ในบางครั้งภรรยาไม่ได้แสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับที่พักหรือคำแนะนำต่าง ๆ ในการขอความช่วยเหลือเนื่องจากยังมีความรู้สึกรักสามีอยู่ มีความหวังว่าหากตนยังอยู่กับสามีจะสามารถทำให้สามีเปลี่ยนแปลงได้ และคิดว่าการที่สามีกระทำลงไปไม่ใช่พฤติกรรมที่แท้จริงของสามี เหตุผลอีกประการที่ภร่ายังคงอยู่กับสามีคือความรู้สึกว่าการหย่าร้างเป็นสิ่งที่ผิดตนเองควรประคับประคองชีวิตครอบครัวต่อไป หากไม่มีความอดทนพอตนเองอาจเป็นภรรยาและมารดาที่ไม่รับผิดชอบต่อความล้มเหลวของครอบครัว รวมทั้งคิดว่าบุตรต้องการบิดา การที่ภรรยาต้องทำหน้าที่เป็นทั้งภรรยาและมารดาทำให้การสื่อสารกับสังคมภายนอกจากที่เคยมีเพื่อนหรือญาติต้องถูกตัดขาด หรือถ้ามีการสื่อสารก็น้อยลงจนไม่กล้าที่จะพึ่งแหล่งสนับสนุนทางสังคมภายนอกครอบครัวได้ นอกจากนี้สภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันเป็นสิ่งที่บีบคั้นให้ภรรยาต้องอยู่กับสามี โดยเฉพาะหากภรรยาไม่มีงานทำแสดงถึงโอกาสทางเศรษฐกิจถูกจำกัด ภรรยาต้องอยู่ในสภาพพึ่งพาสามีตลอดเวลา ภรรยาจะมีความกังวลใจมากหากต้องแยกทางกับสามี เพราะนั่นคือสิ่งที่ต้องหางานทำและเลี้ยงดูบุตรโดยลำพัง ดังนั้นการที่ภรรยาไม่สามารถแยกทางกับสามีทำให้อดทนกับการถูกทุบตีมากขึ้น หากภรรยาคิดจะหลบหนีจะต้องใช้เวลานานในการรวบรวมความกล้าและการตัดสินใจ เพื่อเตรียมการที่จะหาทางหลุดพ้นจากการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในอนาคตต่อไป (Baker, 1979)

2. การยุติความสัมพันธ์กับสามี (leaving abusive husband) การที่ภรรยาตัดสินใจที่จะยุติ อาจเนื่องมาจากการเรียนรู้ถึงความสิ้นหวัง ซึ่งภรรยาเชื่อว่าไม่มีอะไรที่จะทำให้สามีเปลี่ยนแปลงได้ ไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้สถานการณ์เหล่านี้เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีได้ (มีร์นา เบลค, 2540) แต่อย่างไรก็ตามภรรยาต้องใช้เวลาในการตัดสินใจยุติความสัมพันธ์กับสามี เนื่องจากการยุติ

ความสัมพันธ์กับสามีเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายได้ จากการศึกษาของโบเคอร์ (Bowker, 1983) พบว่าผลที่ตามมาหากภรรยาพยายามหลบหนีหรือแยกจากสามี มีดังนี้

2.1 การทำร้ายที่รุนแรงมากขึ้น การพยายามหนีไปจากสามี หากหนีไม่พ้นก็เหมือนกับการกระตุ้นหรือเร่งเร้าให้เกิดการทำร้ายที่มีระดับความรุนแรงสูงขึ้น สามีจะกระทำทารุณกรรมหรือฆ่าสัตว์เลี้ยว เพื่อเป็นการสอนบทเรียนแก่ภรรยา ซึ่งอาจนำไปสู่การฆาตกรรมภรรยาต่อไป

2.2 การทำร้ายบุตร ภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายส่วนใหญ่จะพยายามปกป้องบุตรจากการกระทำรุนแรงโดยสามีและพาบุตรหนีไปด้วย เนื่องจากหากปล่อยให้บุตรอยู่ในความดูแลโดยสามีมีสิทธิอันชอบธรรม สามีอาจทำร้ายทั้งด้านร่างกายและจิตใจของบุตร แต่มีภรรยาเพียงส่วนน้อยที่ทิ้งบุตรไว้กับสามี เนื่องจากไม่มีแหล่งพักพิงที่เหมาะสมที่จะพาไปด้วย

2.3 การแก้แค้นบิดามารดาและญาติสนิท สามีบางรายเปลี่ยนเป้าหมายการทำร้ายไปสู่บุคคลที่ให้ที่พักพิงแก่ภรรยาโดยการข่มขู่ คุกคามว่าจะทำร้ายหรือฆ่าคนเหล่านั้นถ้าให้ที่พักพิงแก่ภรรยาของเขา

2.4 ความอดอยากหิวโหยและไร้ที่พึ่ง สามีส่วนใหญ่มักเข้มงวดในการควบคุมภรรยาให้อยู่ภายใต้สถานะเศรษฐกิจที่บริหารโดยสามี ภรรยาไม่สามารถจะมีอำนาจทางเศรษฐกิจใด ๆ ไม่สามารถหาที่พักพิงอื่นใดได้ และถ้าสามีกักตัวภรรยาให้แยกออกจากสังคม แม้ภรรยาบางคนอาจหาที่พักพิงได้จากเพื่อนหรือญาติ บุคคลเหล่านั้นจะเกิดความหวาดกลัวที่จะให้เธอซ่อนตัวเพราะอาจถูกขู่หรือคุกคามจากสามีได้

2.5 ความอับอาย ความล้มเหลว และการถูกประทับตราจากสาธารณชน เป็นเรื่องธรรมดาสำหรับภรรยาที่ถูกทำร้ายที่จะต้องรับผิดชอบต่อการประคับประคองครอบครัวให้แยกจากไป ความอับอายต่อคำว่าไม่มีความอดทนพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมซึ่งยึดถือประเพณีดั้งเดิมอยู่ การอดทนอยู่ในครอบครัวเดิมและหาทางปกป้องบุตรจะเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดของผู้หญิง เพื่อหลีกเลี่ยงคำครหาว่าเป็นภรรยาและเป็นมารดาที่ไม่มีความรับผิดชอบ

2.6 การสูญเสียศักดิ์ศรีและแนวทางการดำเนินชีวิต หากฝ่ายชายเป็นผู้มีเกียรติและศักดิ์ศรีในสังคม ภรรยาจะรู้สึกว่าการไปจากสามีทำให้ได้รับความอับอาย สูญเสียความนับถือ และการยอมรับในสังคม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว แสดงให้เห็นชัดเจนว่าไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับภรรยาในการยุติความสัมพันธ์กับสามีเพราะหมายถึงการสูญเสียสิ่งต่าง ๆ ตลอดไป ดังนั้นภรรยาจะยังคงใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกับสามีที่ทำร้ายเธอพร้อม ๆ ไปด้วยกับความหวาดกลัวต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและบุคคล

163834

306.872
88102

ไกล์ซิด (Penia, 1997) จากการศึกษาของโชติมา กาญจนกุล (2540) ที่ศึกษาความรุนแรงในครอบครัวโดยศึกษาในกลุ่มภรรยาที่ได้รับความช่วยเหลือจากบ้านพักฉุกเฉิน และผู้ที่เข้ารับคำปรึกษาจากมูลนิธิเพื่อนหญิง พบว่าภรรยาเลือกกระทำใน 4 รูปแบบที่สามารถหลบหนีให้พ้นจากสภาพการถูกสามีทุบตี คือ การหลบหนีออกจากครอบครัว การพึ่งพากฎหมาย การสร้างแรงกดดันทางสังคม และการฆ่าสามี แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของโชติมา กาญจนกุล ไม่พบว่าสามียุติการทุบตีภรรยาได้ด้วยการตัดสินใจหยุดพฤติกรรมของตน มีเพียงภรรยาเท่านั้นที่เป็นผู้ยุติความรุนแรงที่เกิดขึ้น

การที่ภรรยาส่วนใหญ่ต้องทนอยู่ในสภาพจำยอมและอดทนต่อสภาพความรุนแรงต่อไป ต้องอยู่อย่างหวาดผวาทนทุกข์ทรมาน ไม่สามารถขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เพราะสังคมส่วนใหญ่ยังมองว่าการทำร้ายภรรยาเป็นเรื่องภายในครอบครัวที่บุคคลภายนอกไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับ (วราภรณ์ ดวงจันทร์, 2530) และสิ่งนี้เองเป็นเครื่องปิดกั้นมิให้ภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายได้รับความช่วยเหลือเมื่อต้องการ (Pahl, 1989)

แนวคิดทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจในการอยู่/ไป ของหญิงที่ถูกกระทำรุนแรง

การศึกษาล่าสุดที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายครั้งนี้ ใช้กรอบแนวคิดคิดกระบวนการตัดสินใจในการอยู่/ไป ของหญิงที่ถูกกระทำรุนแรง (conceptual model of abused women's stay/leave decision-making process) ของชอยส์ และแลมเค (Choice & Lamke, 1997) กรอบแนวคิดนี้รากฐานมาจากการวิเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการอยู่/ไป ของหญิงที่ถูกกระทำรุนแรงซึ่งอธิบายโดยสตรูบ (Strube, 1988) จำนวน 4 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ถึงความสิ้นหวัง (the theory of learned helplessness) ทฤษฎีหลุมพรางจิตใจ (the theory of psychological entrapment) ทฤษฎีการลงทุน (investment model) และทฤษฎีการกระทำที่มีเหตุผล (reasoned action/ planned behavior) โดยผสมผสานเป็นกรอบแนวคิดเดียวกันเพื่อที่จะได้ทำความเข้าใจถึงการตัดสินใจของหญิงเหล่านี้เป็นระบบ ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ถึงความสิ้นหวัง (the theory of learned helplessness) ทฤษฎีนี้ วอล์คเกอร์ (Walker, 1978, 1983 cited in Choice & Lamke, 1997) ได้นำมาประยุกต์ใช้กับภรรยาที่ถูกทารุณกรรม เพื่ออธิบายว่าทำไมภรรยาที่ถูกสามีทารุณกรรมจึงยังคงอยู่ในความสัมพันธ์นั้นกับสามี วอล์คเกอร์ได้ศึกษาจากผู้หญิงที่ถูกทารุณกรรมมากกว่า 100 คนในคลินิกจิตเวชที่ปฏิบัติงานอยู่ ทฤษฎีนี้เป็นวงจรซึ่งเกี่ยวข้องกับความไม่สมดุลหรือความพร่อง 3 ประการ

คือ แรงจูงใจ การรับรู้ และความรู้สึก วอล์คเกอร์อธิบายว่าภรรยาที่ถูกกระทำรุนแรงจะรู้สึกวุ่นวายใจเมื่อเธอเชื่อว่าการกระทำของเธอไม่มีผลต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ขาดแรงจิตใจที่จะกระทำการครั้งต่อไป ซึ่งในปรากฏการณ์ความเป็นจริงก็คือทำให้ภรรยาที่ถูกกระทำรุนแรงเชื่อว่าไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้สถานการณ์การถูกกระทำทารุณกรรมเปลี่ยนแปลงไปได้ ดังนั้นจึงทำให้ภรรยาหยุดความพยายามที่จะจัดการกับเหตุการณ์ความรุนแรง ภาวะความพร่องแรงจูงใจจะนำไปสู่การพร่องการรับรู้ คือไม่สามารถรับรู้ได้ว่าผลลัพธ์สามารถเกิดขึ้นได้จากการกระทำในครั้งใหม่หรือในอีกสถานการณ์อื่น ๆ ได้ ซึ่งจะทำให้ภรรยาเชื่อว่าภายใต้ความควบคุมของเธอไม่มีสิ่งใดที่จะสามารถช่วยเธอให้หลุดพ้นจากการถูกกระทำรุนแรงได้ การพร่องการรับรู้ก็จะนำไปสู่การพร่องความรู้สึกคือเกิดความรู้สึกหดหู่ ซึมเศร้า สิ้นหวัง และในท้ายที่สุดภรรยาจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากการถูกกระทำรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเธอได้ (Walker, 1978 cited in Choice & Lamke, 1997)

2. ทฤษฎีหลุมพรางทางจิตใจ (the theory of psychological entrapment) ทฤษฎีนี้เป็นกระบวนการการตัดสินใจที่บุคคลยึดมั่นที่จะปฏิบัติเช่นเดิม แม้ว่าจะประสบกับความล้มเหลวจากการปฏิบัติเช่นนั้นมาแล้วก็ตาม แต่บุคคลนั้นยังเชื่อว่าจะสามารถกระทำให้สำเร็จได้ภายใต้การลงทุนแบบเดิม (Brockner & Rubin, 1985 cited in Choice & Lamke, 1997) ทฤษฎีนี้สามารถอธิบายกับภรรยาที่ถูกกระทำรุนแรงได้ว่าการที่ภรรยาถูกกระทำรุนแรงเปรียบเสมือนถูกทำให้ติดหลุมพรางหรือติดกับดัก เริ่มจากภรรยาได้ตั้งเป้าหมายด้วยการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสามี การมีความผูกพันทางจิตใจต่อกันและอยู่ร่วมกับสามีต่อไปจะช่วยให้ภรรยาบรรลุสู่เป้าหมายที่น่าพอใจและไม่ถูกทารุณกรรมได้ แต่เมื่อเวลาผ่านไปภรรยาก็กลับได้รับผลตอบแทนในทางลบกลับมา คือยังคงถูกกระทำทารุณต่อไป ทำให้ภรรยาเกิดความรู้สึกไม่แน่ใจว่าเธอจะบรรลุสู่เป้าหมายที่ต้องการได้หรือไม่ และสงสัยว่าหากเธอพยายามให้มากขึ้นอีกความสัมพันธ์ของเธอกับสามีจะสามารถทำให้ดีขึ้นได้ ภรรยาจะถามตัวเองว่าคุ้มค่าที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสามีต่อไปหรือไม่ หากภรรยายังเชื่อว่าเป้าหมายที่เธอดังไว้สามารถทำให้สำเร็จผลได้ ภรรยาก็จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสามีต่อและพยายามกระทำให้สามีพึงพอใจเพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้คือการไม่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย ซึ่งในความเป็นจริงอาจไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย เปรียบเสมือนการถูกทำให้ติดกับดัก

3. ทฤษฎีการลงทุน (the investment model) ทฤษฎีนี้มีรากฐานจากกรอบความคิดของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (exchange theory) (Kelley & Thibaut, 1978; Thibaut & Kelley, 1959 cited in Strube, 1988) กล่าวคือ พื้นฐานการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลมาจากความเกี่ยวข้องระหว่างต้นทุน (cost) และผลตอบแทน (benefit) ผู้ที่ให้ต่อผู้อื่นเป็นการบังคับให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องทำตามข้อตกลงโดยอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องให้ผลประโยชน์ตอบแทนกลับคืนมา ถ้าการแลกเปลี่ยน

ต่างตอบสนองกันการดำรงอยู่ของปฏิสัมพันธ์จะยังคงดำเนินต่อไป แต่หากการแลกเปลี่ยนไม่ได้รับการตอบสนองการมีปฏิสัมพันธ์จะยุติลง นอกจากนั้นแล้วบุคคลจะแสวงหาหนทางที่มีต้นทุนต่ำที่สุดหรืออย่างน้อยต้นทุนต้องไม่มากกว่าผลตอบแทนที่ได้รับ

ในทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงปัจจัยสามด้าน คือ ความพึงพอใจในสัมพันธภาพ คุณภาพของทางเลือก และการลงทุน ซึ่งปัจจัยทางด้านความพึงพอใจหมายถึงสัมพันธภาพระหว่างสามีและภรรยาในทางที่ดีที่ทำให้บุคคลคงไว้ซึ่งการอยู่ร่วมกัน ปัจจัยด้านคุณภาพของทางเลือกจะเป็นแรงที่ผลักดันให้ภรรยาสามารถหลุดพ้นจากความสัมพันธ์ที่ถูกสามีทารุณกรรม ส่วนปัจจัยการลงทุนคือ สิ่งที่ทำให้ภรรยาเหมือนถูกผูกมัดให้คงอยู่ในความสัมพันธ์กับสามี ซึ่งหมายถึงระยะเวลาที่สามีและภรรยาอยู่ร่วมกันมาที่เปรียบเสมือนกับการลงทุนที่ไม่สามารถเรียกคืนกลับมาได้

4. แนวคิดการกระทำที่มีเหตุผล/พฤติกรรมที่มีการวางแผน (the reasoned action/planned behavior approach) จากแนวคิดที่มองว่ามนุษย์เป็นคนที่มีความเหตุผล (rational man) ดังนั้นการตัดสินใจของมนุษย์จะเป็นไปในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเอง ประโยชน์สูงสุดที่นำมาใช้เป็นเหตุผลในการตัดสินใจของมนุษย์อาจไม่จำเป็นต้องเป็นเงินตรา แต่อาจเป็นความภาคภูมิใจ เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความสะดวกสบายที่มนุษย์คิดว่าเหมาะสมกับตนที่สุดและเป็นความพอใจที่สุด แนวคิดทฤษฎีนี้ให้ความสนใจเกี่ยวกับเหตุผลที่มนุษย์แต่ละคนใช้ในการตัดสินใจลงมือกระทำการ โดยมีองค์ประกอบเข้ามาเกี่ยวข้องสามประการ คือ ทศคติของบุคคลที่มีต่อการกระทำนั้น (attitude toward behavior) การรับรู้ถึงความสามารถในการควบคุมหรือกระทำการนั้น (perceived behavioral control) และปรากฏการณ์ของบรรทัดฐานและโครงสร้างทางสังคมที่มีผลกระทบต่อการกระทำของบุคคลนั้น (subjective norm) ซึ่งหมายถึงบุคคลหรือสิ่งที่มีความหมายหรือความสำคัญต่อภรรยา เช่น เพื่อน สมาชิกครอบครัว หรืออาจหมายถึงบรรทัดฐาน ค่านิยมของสังคมนั้นที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการกระทำของภรรยา

5. กรอบแนวคิดกระบวนการตัดสินใจในการอยู่/ไป ของหญิงที่ถูกทารุณกรรม (conceptual model of abused women's stay/leave decision-making process) มีรากฐานมาจากการผสมผสาน 4 ทฤษฎีดังกล่าวแล้วข้างต้นเป็นกรอบแนวคิดเดียวกัน (Choice & Lamke, 1997) กรอบแนวคิดที่ได้รวบรวมขึ้นใหม่นี้ ซอยส์และแลมค์ มองว่าภายหลังจากกระทำรุนแรงมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง ผู้หญิงที่พบว่าตนเองถูกกระทำรุนแรงจำเป็นต้องตัดสินใจว่าควรจะทนอยู่ต่อไปหรือยุติความสัมพันธ์นี้ ซึ่งผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงจำนวนหนึ่งปรารถนาที่จะหลุดพ้นจากความสัมพันธ์นี้แต่ถูกขัดขวางไม่ให้กระทำเช่นนั้น เนื่องจากเธอมีความรู้สึกที่ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์หรือกระทำการเช่นนั้นได้ และในทางกลับกันมีผู้หญิงอีกจำนวนหนึ่งที่มีแหล่ง

สนับสนุนที่จำเป็นและเพียงพอในการหลบหนีจากการถูกกระทำรุนแรงได้แต่เธอก็ยังปรารถนาที่จะคงความสัมพันธ์เช่นนั้นต่อไป ดังนั้นการตัดสินใจนี้จึงเป็นการตัดสินใจที่มีเหตุผลบนพื้นฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่และทางเลือกที่เป็นไปได้ของหญิงที่ถูกทารุณกรรมนั้น ชอยส์และแลมค์ อธิบายว่าการตัดสินใจของหญิงที่ถูกกระทำรุนแรงนี้เป็นกระบวนการที่เป็นขั้นตอน 2 ขั้น โดยเริ่มจากการถามตนเองว่า "ชีวิตจะดีขึ้นหรือไม่ (เมื่อยุติความสัมพันธ์)" และขั้นตอนต่อไปคือ "สามารถทำให้สำเร็จได้หรือไม่" ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจนี้ ชอยส์และแลมค์ มุ่งเน้นถึงการตัดสินใจภายใต้อิทธิพลของปัจจัยด้านความพึงพอใจในสัมพันธภาพ คุณภาพของทางเลือก การลงทุน บรรทัดฐานของบุคคล แหล่งทรัพยากรส่วนบุคคลและอุปสรรค และแหล่งทรัพยากรโครงสร้างและอุปสรรค ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องถึงผลลัพธ์ของการตัดสินใจว่าควรจะคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์

ส่วนการนำแนวคิดทฤษฎีการกระทำที่มีเหตุผล/พฤติกรรมที่มีการวางแผน (the reasoned action/ planned behavior approach) มาอธิบายถึงการตัดสินใจในการยุติความสัมพันธ์กับสามีของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายนี้ เพื่อศึกษาถึงเหตุผลที่ภรรยาเลือกใช้ในการตัดสินใจยุติความสัมพันธ์เมื่อได้ประเมินแล้วว่า "จะทำให้ชีวิตดีขึ้น" และ "สามารถกระทำได้" ภายใต้การควบคุมของเธอ เหตุผลในการตัดสินใจนี้จะเกี่ยวข้องกับโครงสร้างสถานการณ์ทั่วไปของสังคมรวมถึงสมาชิกอื่น ๆ ในสังคม และเงื่อนไขทางสังคมในส่วนที่เป็นความคิด ความเชื่อหรือค่านิยมของสังคม แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ ตลอดจนความตั้งใจและความพยายามของภรรยาในการเลือกตัดสินใจภายใต้การวิเคราะห์แล้วว่าจะได้รับผลตอบแทนอันเป็นประโยชน์สูงสุดจากการตัดสินใจนั้น

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจในการอยู่/ไป ของหญิงที่ถูกกระทำรุนแรง (conceptual model of abused women's stay/leave decision-making process) ของชอยส์และแลมค์ (Choice & Lamke, 1997) สามารถสรุปได้ว่า การตัดสินใจในการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายได้รับอิทธิพลจากปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. แหล่งทรัพยากรส่วนบุคคลของภรรยาและอุปสรรค (personal resources and barriers) หมายถึง ปัจจัยด้านคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลที่เป็นตัวสนับสนุนหรือบั่นทอนการตัดสินใจของภรรยาว่าจะคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (perceived self-efficacy) เป็นความมั่นใจของบุคคลเกี่ยวกับความสามารถของตนเองที่จะจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Bandura, 1986) การรับรู้ความสามารถของตนเองนั้นมีผลต่อการกระทำของบุคคล บุคคลสองคนอาจมีความสามารถ

ไม่ต่างกัน แต่อาจแสดงออกในคุณภาพที่แตกต่างกันได้ ถ้าพบว่าคนสองคนนี้มีการรับรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน ในคนคนเดียวก็เช่นกัน ถ้ารับรู้ความสามารถของตนเองในแต่ละสถานการณ์แตกต่างกันก็อาจแสดงพฤติกรรมออกมาได้แตกต่างกันเช่นกัน การรับรู้ความสามารถของคนเรานั้นไม่ตายตัว หากแต่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ ดังนั้นสิ่งที่กำหนดประสิทธิภาพการแสดงออกจึงขึ้นอยู่กับรับรู้ความสามารถของตนเองในสถานการณ์นั้น ๆ ถ้าบุคคลมีความมั่นใจว่าตนมีความสามารถก็จะแสดงออกถึงความสามารถนั้นออกมา คนที่มั่นใจว่าตนมีความสามารถ จะมีความอดทน อุตสาหะ ไม่ท้อถอยง่าย และจะประสบความสำเร็จในที่สุด (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541)

ในกรอบแนวคิดทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจในการอยู่/ไป ของหญิงที่ถูกทารุณกรรม (conceptual model of abused women's stay/leave decision-making process) นี้ ขอยส์และแลมค์อธิบายว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจ นั่นคือหากบุคคลรับรู้ว่ามีความสามารถสูงที่จะกระทำการก็จะเป็สิ่งสนับสนุนที่จะจูงใจให้ภรรยาตัดสินใจหลุดพ้นจากการถูกทารุณกรรมได้ หากรับรู้ว่ามีความสามารถก็จะเป็อุปสรรคที่ยับยั้งไม่ให้ภรรยาตัดสินใจความสัมพันธ์นั้นได้ ซึ่งหมายถึงการคงอยู่ในความสัมพันธ์นั้นกับสามีต่อไป

2. แหล่งทรัพยากรโครงสร้างและอุปสรรค (structural resource and barriers)

หมายถึง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจหรือบริบทแวดล้อมของภรรยาที่เป็นตัวสนับสนุนหรือบั่นทอนการตัดสินใจในการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์ ได้แก่ การมีงานทำของภรรยา การมีบุตรที่ต้องเลี้ยงดู และการได้รับการสนับสนุนทางสังคม (Hoffeller, 1982, Okun, 1986; Stacey & Shupe, 1983 cited in Sullivan & Davidson, 1991; Strube & Barbour, 1983) มีผู้หญิงจำนวนมากที่ต้องทนอยู่กับสามีหรือต้องกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับสามีทั้ง ๆ ที่เคยหลบหนีออกมาได้ เนื่องจากขาดแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นเหล่านี้ในการที่จะมีชีวิตอยู่อย่างอิสระด้วยตนเอง (Sullivan & Davidson, 1991) ในกรอบแนวคิดนี้ขอยส์และแลมค์ (Choice & Lamke, 1997) อธิบายว่ามีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้ความสามารถของภรรยาในการยุติความสัมพันธ์กับสามีได้อย่างสำเร็จ

การประกอบอาชีพของภรรยา ขอยส์และแลมค์ (Choice & Lamke, 1997) อธิบายว่าการไม่ประกอบอาชีพหรือการไม่มีงานทำมีความเกี่ยวข้องกับการคงอยู่ในความสัมพันธ์ รวมถึงการกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับสามีตามเดิมแม้ว่าเคยหนีออกจากความสัมพันธ์นั้นมาแล้วก็ตาม ในขณะที่การมีงานทำมีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการแยกทางกัน

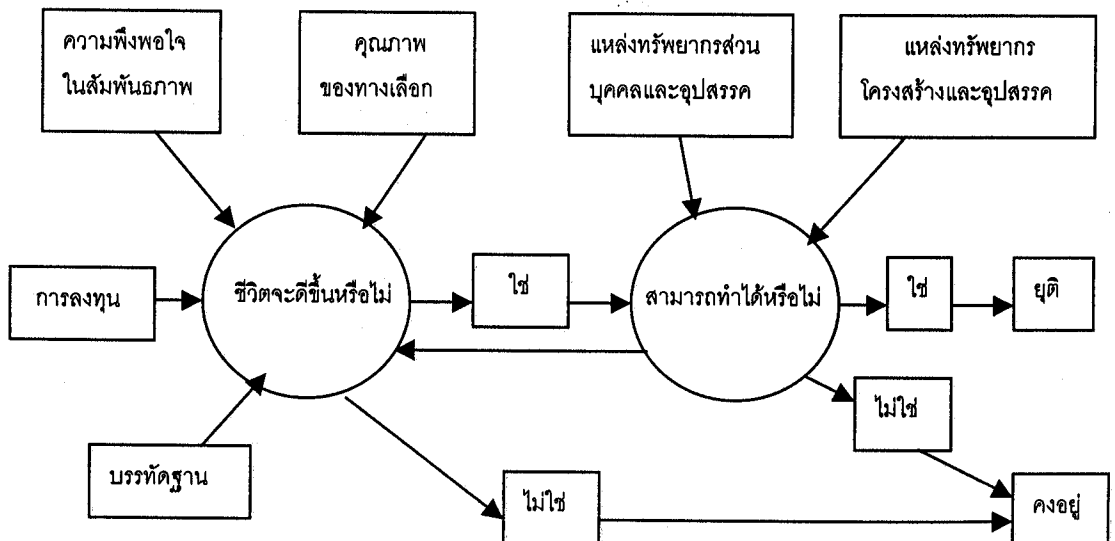
การได้รับการสนับสนุนทางสังคม การมีเครือข่ายทางสังคมโดยการมี การพบปะกับเพื่อน เพื่อนบ้าน และสร้างความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์เป็นการสนับสนุนจากเครือข่ายทางสังคม

ที่สามารถส่งเสริมความมีคุณค่าในตนเอง การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะเป็นแหล่งประโยชน์ทำให้ภรรยาไม่ท้อพ่ายในการเผชิญปัญหาและสามารถจัดการกับปัญหานั้นได้ (Parkes, 1984 cited in Choice & Lamke, 1997) และช่วยให้ภรรยาสามารถเลือกใช้วิธีการในการเผชิญกับปัญหาได้อย่างประสบผลสำเร็จ (Anderson, 1997; Aspinwall & Taylor, 1992 cited in Choice & Lamke, 1997)

3. ความพึงพอใจในสัมพันธภาพ (relationship satisfaction) ขอยุส และแลมค (Choice & Lamke, 1997) อธิบายว่าเป็นความพึงพอใจจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาที่ทำให้บุคคลคงไว้ซึ่งการอยู่ร่วมกัน ภายใต้ผลตอบแทนที่มากกว่าต้นทุน

4. บรรทัดฐาน (subjective norm) สะท้อนให้เห็นถึงเงื่อนไขทางสังคมในส่วนที่เป็นความคิด ความเชื่อ หรือค่านิยมของสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่นั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการคงอยู่กับสามีต่อไปแม้ว่าจะไม่พึงพอใจที่จะอยู่ในความสัมพันธ์นั้นแล้วเนื่องจากเป็นความคาดหวังของสังคม (Choice & Lamke, 1997)

ปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาสามารถแสดงให้เห็นได้ ดังรูปแบบแนวคิดกระบวนการตัดสินใจในการอยู่/ไป ของหญิงที่ถูกทารุณกรรม (conceptual model of abused women's stay/leave decision-making process) ของขอยุส และแลมค (Choice & Lamke, 1997) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบแนวคิดกระบวนการตัดสินใจในการอยู่/ไป ของหญิงที่ถูกกระทำรุนแรง (conceptual model of abused women's stay/leave decision-making process) ของขอยุส และแลมค (Choice & Lamke, 1997, p. 295)

ในทัศนะของผู้วิจัย การตัดสินใจของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายนอกจากจะอธิบายได้ตามกรอบแนวคิดกระบวนการตัดสินใจในการอยู่/ไป ของหญิงที่ถูกกระทำรุนแรง (conceptual model of abused women's stay/leave decision-making process) ของชอยส์ และแลมค์ (Choice & Lamke, 1997) แล้ว ยังต้องอาศัยข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยและข้อมูลเชิงประจักษ์จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงประกอบกัน อันจะทำให้เข้าใจถึงผลลัพธ์ของการตัดสินใจได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจัยประสมการณ์การถูกทารุณกรรม เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจในการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย ในการวิจัยครั้งนี้ปัจจัยประสมการณ์การถูกทารุณกรรม หมายถึง ระดับความรุนแรงของการถูกทำร้ายร่างกาย หากระดับความรุนแรงของการถูกทำร้ายร่างกายมาก ภรรยาจะพยายามที่จะออกจากหรือยุติความสัมพันธ์มากขึ้น (โชติมา กาญจนกุล, 2540; Butehorn, 1985; Ellsberg, Winkvist, Pena, & Stenlund, 2001; Gelles, 1976; Heise et al, 1999)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย

1. **ระดับความรุนแรงของการถูกทำร้ายร่างกาย** โดยทั่วไปผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงในระดับน้อย และความถี่ของการถูกทำร้ายต่ำ มีแนวโน้มที่จะยังคงอยู่ในความสัมพันธ์นั้นต่อไป (Fact sheet: Why women stay, 2001) จากการศึกษาของโชติมา กาญจนกุล (2540) ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้ภรรยา "คิดได้" ว่าเป็นการสมควรและเพียงพอแล้วที่จะยุติการถูกกระทำรุนแรงจากสามีคือระดับของความรุนแรงที่ได้รับ กล่าวคือหลังจากที่ถูกทำร้ายร่างกายมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง บางคนอาจเป็นระยะเวลานานมาก แต่การทำร้ายร่างกายยังไม่มีทีท่าว่าจะบรรเทาเบาบางลง ในทางตรงข้ามความรุนแรงนับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ภรรยาจะเริ่มตระหนักถึงอันตรายที่เกิดขึ้นว่านอกจากการทำร้ายร่างกายนี้จะทำให้ได้รับบาดเจ็บดังที่เป็นอยู่แล้ว สักวันหนึ่งการทำร้ายร่างกายจากสามีนี้อาจทำให้ถึงเสียชีวิตได้ ภรรยาก็จะตัดสินใจยุติความรุนแรง สอดคล้องกับการศึกษาของโรนชาวิลล์ (Raunsaville, 1978 cited in Choice & Lamke, 1997) พบว่าระดับความรุนแรงของการถูกทำร้ายร่างกายจะเป็นตัวทำนายที่ดีสำหรับผู้หญิงที่ตัดสินใจอยู่หรือไปจากสามีของเธอ

นอกจากนี้ จากการศึกษาของเกลส์ (Gelles, 1976) พบว่าความรุนแรงของการถูกทารุณกรรมมีความสัมพันธ์กับการหลบหนีจากสามี และการมองหาความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก กล่าวคือ ยิ่งระดับความรุนแรงที่ภรรยาถูกสามีทำร้ายมากเพียงใด ภรรยาจะพยายาม

หาทางออกจากสามีมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้วยวิธีการหย่าร้าง แยกกันอยู่ แฉงความกับตำรวจ หรือขอความช่วยเหลือจากองค์กรทางสังคม ส่วนในประเทศนิการากัว เอลส์เบิร์ก และคณะ (Ellesberg et al., 2001) ได้ทำการศึกษาถึงวิธีการตอบโต้ต่อการทารุณกรรมของผู้หญิง โดยศึกษาในผู้หญิงจำนวน 488 คน พบว่ามีผู้หญิงจำนวน 188 คน อายุระหว่าง 15-49 ปี มีประสบการณ์ถูกสามีหรือคู่รักทำร้ายร่างกาย ในจำนวนนี้ร้อยละ 41 ได้หลบหนีออกจากบ้านชั่วคราว เนื่องจากถูกทำร้าย และร้อยละ 20 ขอความช่วยเหลือจากภายนอกบ้าน จากการศึกษาเดียวกันนี้ยังพบอีกว่าผู้หญิงที่ประสบกับการถูกทำร้ายในระดับที่รุนแรงมากจะหนีออกจากบ้าน ในขณะที่ผู้ที่ถูกกระทำทารุณกรรมในระดับต่ำจะมีพฤติกรรมปกป้องตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ และนอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่ขอความช่วยเหลือจากภายนอกครอบครัวเพียงชั่วคราว ในท้ายที่สุดแล้วจะมีความเป็นไปได้สูงที่จะแยกทางจากสามีอย่างถาวร

ส่วนการศึกษาจากบันทึกของตำรวจและองค์กรทางสังคมเกี่ยวกับคู่สมรสที่มีพฤติกรรมกระทำรุนแรงต่อกันและครอบครัวเพื่อนบ้านกับคู่สมรสที่มีการกระทำรุนแรงต่อกัน จำนวน 41 และ 40 ครอบครัวตามลำดับ พบว่าเมื่อภรรยาถูกกระทำรุนแรงบ่อยครั้งและมีความรุนแรงจนถึงขีดสุด เช่น รุนแรงในระดับสาหัสจนต้องเข้ารับการรักษาดู ภรรยาก็จะหนีจากสามีหรือพยายามแสวงหาทางป้องกันตนเอง เช่น หย่า หรือแยกกันอยู่ แต่ถ้าเพียงบาดเจ็บก็จะไม่แสวงหาความช่วยเหลือใด ๆ ประมาณครึ่งหนึ่งของภรรยาที่ถูกทำร้ายเพียงครั้งหรือสองครั้งจะประณิประนอมหรือแสวงหาการไกล่เกลี่ย แต่ผู้หญิงทุกคนที่ถูกสามีตีบต้อยอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ใน 1 เดือน จะแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก (Gelles, 1976)

2. การรับรู้ความสามารถของตนเองของภรรยา (perceived self-efficacy) ในการกระทำพฤติกรรมใด ๆ ถ้าบุคคลเรียนรู้ว่าการกระทำนั้นจะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง แต่คาดหวังว่าตนมีความสามารถไม่เพียงพอที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นก็มีความโน้มแน้วว่าบุคคลจะไม่แสดงพฤติกรรมนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงความผิดหวังหรือปัญหาที่จะตามมา นอกจากนี้ในการกระทำกิจกรรมที่ยุ้งยากซับซ้อน การรับรู้ความสามารถของตนเองจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าบุคคลจะกระทำกิจกรรมนั้นได้สำเร็จหรือไม่และบุคคลจะมีความพยายามในการทำงานนั้นมากน้อยเพียงใด ถ้าบุคคลเชื่อว่าตนไม่มีความสามารถที่จะกระทำกิจกรรมให้สำเร็จได้ก็จะเกิดความกลัวและพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ แต่หากบุคคลมีความมั่นใจว่าสามารถกระทำกิจกรรมนั้นได้จะทำให้บุคคลเกิดความเพียรพยายามไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ไม่เกิดความกลัวหรือหวาดหวั่นล่วงหน้าก่อนที่จะแสดงพฤติกรรม ยิ่งมีความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนมากจะยิ่งมีความพยายามและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมนั้นมากขึ้น การที่บุคคลพยายามกระทำกิจกรรม

ในสถานการณ์ที่ย่างยากซับซ้อนได้สำเร็จและได้รับผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้จะเป็นแรงเสริมต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง ทำให้ความกลัวและวิตกกังวลน้อยลง แต่ถ้าบุคคลเล็กล้มการทำงานโดยง่ายหรือกระทำกิจกรรมไม่สำเร็จจะทำให้การรับรู้ความสามารถของตนเองต่ำลง และทำให้เกิดความกลัวต่อการทำกิจกรรมนั้นมากขึ้น (Bandura, 1977)

จากการศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเอง พฤติกรรมเผชิญปัญหา และความผาสุกในนักศึกษาพยาบาลที่เคยมีประวัติถูกทารุณกรรมทางเพศในวัยเด็กของคริสเตียน (Christian, 1993) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลจำนวน 87 คน เป็นเพศหญิง 79 คน และเพศชาย 8 คน พบว่าร้อยละ 47 ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้หญิง และร้อยละ 38 ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ชายรายงานว่าเคยมีประสบการณ์ถูกล่วงเกินทางเพศอย่างน้อยหนึ่งครั้ง จากการศึกษาเดียวกันนี้พบว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเผชิญปัญหาแบบเผชิญหน้าและการจัดการกับอารมณ์ แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองจะส่งผลดีก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามมา

ในการศึกษานี้ มุ่งศึกษาถึงการรับรู้ความสามารถของตนในเรื่องการตัดสินใจเกี่ยวกับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีในภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายโดยตรง ถ้าภรรยาับรู้ว่าตนมีความสามารถสูงที่จะกระทำก็จะเป็สิ่งสนับสนุนที่จะจูงใจให้ภรรยาตัดสินใจหลุดพ้นจากการถูกทารุณกรรมจากสามีได้ หากรับรู้ว่ตนไม่มีความสามารถก็จะเป็นอุปสรรคที่ยับยั้งไม่ให้ภรรยายุติความสัมพันธ์นั้นได้

3. การประกอบอาชีพของภรรยา เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย เนื่องจากผู้หญิงส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากผู้ชายทำให้ขาดอำนาจในการต่อรอง (Penia, 1997) ต้องอยู่ในสภาพที่ยอมจำนน (กลส., 2544) ดังนั้นการมีงานทำของภรรยาเป็นการยืนยันถึงความเป็นผู้ที่ช่วยเหลือตนเองได้ (Greenstein, 1990) ซึ่งสนับสนุนโดยการศึกษาของคริสนัน และคณะ (Krishnan, Hilbert & VanLeeuwen, 2001) ที่ศึกษาถึงพฤติกรรมแสวงหาความช่วยเหลือในหญิงชนบทของประเทศเม็กซิโกที่ถูกกระทำรุนแรงจากครอบครัวและมาขอรับการช่วยเหลือจากแหล่งพักพิงสำหรับผู้ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว พบว่าการไม่มีงานทำเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความรุนแรงขึ้นและยังทำให้ถูกจำกัดทางเลือกต่าง ๆ ลง และในทางกลับกันการไม่มีงานทำของภรรยาก่อให้เกิดภาวะของการพึ่งพิงสามี โดยเฉพาะการพึ่งพิงทางการเงิน เศรษฐกิจ สอดคล้องกับการศึกษาของสตรูบและบาร์เบอร์ (Strube & Barbour, 1983) พบว่าการพึ่งพิงสามีในด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่ยับยั้งภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายไม่อาจที่จะสิ้นสุด

ความสัมพันธ์กับสามีได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของ โชติมา กาญจนกุล (2540) พบว่าเหตุผลที่ทำให้ภรรยายอมอดทนอยู่กับการทุบตีของสามีนั้นส่วนหนึ่งมาจากการขาดอำนาจทางเศรษฐกิจ ในครอบครัวจากการไม่มีงานทำ ทำให้ภรรยาต้องพึ่งพิงสามี และจากการศึกษาเชิงสำรวจของ มุลนิธิผู้หญิง (2534) ที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหและการให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมาย โดยศึกษาจากหญิงอาชีพต่าง ๆ กัน ได้แก่ อาชีพแม่บ้าน แม่ค้า กรรมกรก่อสร้าง กรรมกรโรงงาน ผู้หญิงในชุมชนแออัด ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 150 คน พบว่าร้อยละ 50 ของผู้ตอบแบบสอบถามเคยถูกสามีหรือคนรักทุบตีมาก่อน และสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ต้องทนอยู่กับการที่สามีทุบตีตนเพราะการไม่มีงานทำ จากงานวิจัยต่าง ๆ เหล่านี้พบว่ามีความสอดคล้องกัน โดยพบว่าภรรยาที่ไม่มีงานทำมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงสามี ทำให้ต้องอดทนอยู่กับการที่สามีแม้ว่าจะถูกทำร้ายในระดับใดก็ตาม

4. **การมีบุตรที่ต้องเลี้ยงดู** เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามี ซึ่งทรูนิเกอร์ (Truning, 1971 cited in Gelles, 1976; Penia, 1997) กล่าวว่าเหตุผลที่ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถหลุดพ้นไปจากสามีที่กระทำรุนแรงกับตนได้ เนื่องจากการมีบุตรด้วยกันนี้ บุตรต้องได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากบิดา และเป็นการยากสำหรับภรรยาที่มีบุตรในการที่จะไปหางานทำเมื่อต้องอยู่ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทอร์ตัน (Thronton, 1977) ที่กล่าวว่า การสิ้นสุดชีวิตสมรสจะเป็นการเพิ่มภาระทางเศรษฐกิจในการรับผิดชอบบุตรเป็นทวีคูณ และภาระดังกล่าวจะทำให้การสิ้นสุดของชีวิตสมรสไม่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำ ซึ่งสนับสนุนโดยการศึกษาเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิงในชีวิตคู่ของกฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2544) พบว่าผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงร้อยละ 80 และยังคงยอมทนอยู่กับการที่สามีต่อไปให้เหตุผลว่าไม่ต้องการทิ้งบุตร แม้ว่าการศึกษานี้ไม่ได้ศึกษาโดยตรงถึงจำนวนบุตรก็ตาม แต่สามารถสะท้อนให้เห็นว่าการมีบุตรด้วยกันกับสามีเป็นข้อจำกัดหนึ่งที่ทำให้ภรรยาต้องยอมอดทนอยู่กับการถูกกระทำรุนแรงโดยคู่ของตนต่อไป จากการศึกษาของเคิร์น (Kirm, 2000) เกี่ยวกับปัจจัยชักนำในการสิ้นสุดหรือการคงอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกทารุณกรรมของผู้หญิง โดยศึกษาจากหญิงที่เข้าพักอาศัยในบ้านพักสำหรับผู้หญิงที่ถูกทารุณกรรมพบว่าจำนวนบุตรในความดูแลมีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในความสัมพันธ์ กล่าวคือจำนวนบุตรมากจะยังมีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในความสัมพันธ์นั้นต่อไป จากงานวิจัยต่าง ๆ นี้มีข้อค้นพบที่สอดคล้องกันว่าการมีบุตรมีความสัมพันธ์กับการคงอยู่กับการที่สามีแม้ว่าจะไม่มีความสุขก็ตาม

5. **การได้รับการสนับสนุนทางสังคม** การสนับสนุนทางสังคมเป็นปรากฏการณ์ทางจิตวิทยาสังคมของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่บุคคลรับรู้หรือประเมินได้

ว่าได้รับความช่วยเหลือ และการได้รับการตอบสนองความต้องการของตนทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เช่น การได้รับความรัก การยกย่อง มีความภาคภูมิใจ เป็นส่วนหนึ่งของ เครือข่ายทางสังคมและมีความผูกพันซึ่งกันและกัน ซึ่งมีผลทั้งทางบวกและทางลบต่อความเป็นอยู่ การตัดสินใจและการปรับตัวต่อความเครียดของบุคคลนั้น (Cohen & Wills, 1985) เมื่อตกอยู่ใน ภาวะวิกฤติหรือรุนแรงมีน้อยคนที่จะไม่ใช้ทรัพยากรทางสังคม

คอบบ์ (Cobb, 1976 อ้างถึงใน ทศนีย์ อนันตพันธุ์พงศ์, 2535, หน้า 3) ให้ความหมาย ของแรงสนับสนุนทางสังคมว่า เปรียบเสมือนข้อมูลที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่ามีคนรู้สึกรัก เอื้อ ออาทร เชื้อมั้น ให้คุณค่า และเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายทางสังคมที่ติดต่อสื่อสารและทำหน้าที่ ร่วมกัน แบ่งข้อมูลเป็น 3 ประเภท คือ

1. ข้อมูลที่เป็นการช่วยเหลือทางอารมณ์ (emotional support) ทำให้บุคคลรู้สึกว่ามี คนเอื้ออาทร รัก ห่วงใย ดูแลเอาใจใส่
2. ข้อมูลที่ช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่น (esteem support) ช่วยให้ผู้คนรู้สึกที่ตนเอง ได้รับการยกย่อง นับถือและมีคุณค่า
3. ข้อมูลที่ช่วยสนับสนุนความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (network support) เป็นข้อมูลที่ทำให้บุคคลรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ตนอาศัยอยู่

เชฟเฟอร์, คอยน์, และลาซารัส (Shaefer, Coyne, & Lazarus, 1981 cited in Lazarus & Folkman, 1984, p. 250) แบ่งแรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. การสนับสนุนทางอารมณ์ (emotional support) ทำให้บุคคลรู้ถึงความรู้สึกผูกพัน มั่นใจ ความรักใคร่ ความเอื้ออาทร
2. การสนับสนุนด้านข้อมูล (informational support) รวมถึงการให้คำแนะนำและการ ให้ข้อมูลย้อนกลับ
3. การสนับสนุนด้านวัตถุ สิ่งของ (tangible support) รวมถึงการให้บริการ ความ สะดวกสบาย

เฮาส์ (House, 1981 cited in Tiden, 1985, pp. 199-206) ได้พิจารณาแรงสนับสนุน ทางสังคมเป็นโครงสร้างมากขึ้น โดยมองว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ใคร ให้อะไร กับใคร ที่ไหน เมื่อไร และแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1. การสนับสนุนด้านอารมณ์ เป็นการให้ความรัก ดูแลเอาใจใส่ การเห็นอกเห็นใจ ความห่วงใย การได้รับความไว้วางใจ การยอมรับ เห็นคุณค่า

2. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำต่าง ๆ
3. การสนับสนุนด้านประเมินพฤติกรรม เป็นการเห็นพ้องต้องกัน รับรองพฤติกรรมเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น การให้ข้อมูลย้อนกลับ
4. การสนับสนุนด้านวัตถุ สิ่งของ การเงิน แรงงาน เป็นการสนับสนุนด้านการจัดหา วัตถุ สิ่งของ บริการ การปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม

จากแนวคิด ความหมายและประเภทของแรงสนับสนุนที่กล่าวมาข้างต้น งานวิจัยครั้งนี้ยึดแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมของ คอบบ์ (Cobb, 1976 อ้างถึงใน ทศนีย์ อนันตพันธ์พงศ์, 2535, หน้า 3) และ เชฟเฟอร์, และคณะ (Shaefer, et al., 1981 cited in Lazarus & Folkman, 1984, p. 250) ที่หมายถึง การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายในด้านอารมณ์ ด้านการยอมรับยกย่องและเห็นคุณค่า ด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวัตถุสิ่งของ

จากการศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับการกระทำรุนแรงต่อภรรยา พบว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นเงื่อนไขที่มีผลต่อความยาวนานที่ภรรยาจะตกอยู่ภาวะการกระทำรุนแรงซ้ำและการตัดสินใจยุติภาวะการกระทำรุนแรง (Steinmezt, 1985) ซึ่งในระยะเวลาช่วงหนึ่งที่ภรรยายอมทนอยู่กับสามี ไม่ได้หมายความว่าภรรยาจะเป็นผู้ยอมจำนนหรือสิ้นหวัง แต่เนื่องจากขาดการสนับสนุนทางสังคม ความยาวนานของเวลาเป็นไปเพื่อการเสาะแสวงหาการช่วยเหลือเพื่อที่จะใช้จัดการกับชีวิตของเธอและบุคคลที่เธอรัก และเมื่อการสนับสนุนจากสังคมถึงจุดที่ภรรยาคิดว่าเพียงพอ ภรรยาจะจัดกระบวนการทางบุคลิกภาพและจัดการกับบุคคลที่แวดล้อม โดยอาศัยการสนับสนุนช่วยเหลือในด้านส่วนตัว การให้คำแนะนำ ให้ที่พักพิงหรือเพิ่มความกดดันทางสังคมแก่สามี (Bowker, 1983) จากการศึกษาของ โซติมา กาญจนกุล (2540) พบว่าแม้ในระยะแรกของภาวะการทำร้ายร่างกายส่วนใหญ่ภรรยาจะได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากสมาชิกในครอบครัว แต่แหล่งสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจยุติภาวะการถูกกระทำรุนแรงมักเป็นแหล่งสนับสนุนจากสังคมภายนอก เช่น ตำรวจ นักจิตบำบัด หรือพยาบาล นักกฎหมาย หน่วยงานสวัสดิการทางสังคมรวมถึงพระและนักบวชด้วย และจากการศึกษาของ โรดาร์ท (Rodarte, 2000) ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของผู้หญิงละตินจำนวน 30 คน กับความสามารถในการยุติการถูกกระทำรุนแรงจากครอบครัว ผลการศึกษาพบว่าผู้หญิงที่สามารถหลุดพ้นจากการถูกกระทำทารุณกรรมได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากกว่าผู้ที่ยังคงอยู่ในความสัมพันธ์นั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการศึกษา

เชิงคุณภาพในผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงจำนวน 29 คนที่หลบหนีจากผู้กระทำและมาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉินในเขตชานเมืองบอสตัน (Butehorn, 1985) พบว่าร้อยละ 95 ได้รับการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้างในการช่วยส่งเสริมให้หลบหนีออกมา สอดคล้องกับการศึกษาของเฮกกี (Heggie, 1986) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะเครือข่ายทางสังคมกับการตัดสินใจในการทนอยู่หรือหลบหนีของผู้หญิงที่ถูกทารุณกรรมจำนวน 87 คน พบว่าสมาชิกครอบครัวจะส่งเสริมให้ภรรยาที่ถูกสามีกระทำรุนแรงยังคงทนอยู่กับสามีต่อไป ในขณะที่เพื่อนร่วมงานของภรรยาจะส่งเสริมให้เธอยุติความสัมพันธ์

นอกจากนี้จากการศึกษาของบรัช (Brush, 1990) ในศูนย์พักพิงและช่วยเหลือสตรีแห่งหนึ่งในรัฐมิเนโซต้า ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าในจำนวนผู้ขอรับความช่วยเหลือที่เป็นภรรยาที่ถูกทำร้ายทั้งหมด 185 คน ร้อยละ 62 เป็นการโทรศัพท์มาเพื่อระบายปัญหาและขอคำปรึกษา ร้อยละ 34 เป็นการเข้ามาเพื่อขอที่พักหลบสามีและขอคำปรึกษา และที่เหลือเป็นการเข้ามาเพื่อพบปะพูดคุยปัญหาแล้วกลับไป และจากการศึกษาของเลวิน (Lewin, 1992) พบว่าถึงแม้ในระยะแรกของภาวะการทำร้ายร่างกาย การสนับสนุนทางสังคมส่วนใหญ่ที่ภรรยาได้รับจะมาจากสมาชิกในครอบครัว แต่แหล่งสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจยุติภาวะการกระทำรุนแรงมักเป็นแหล่งสนับสนุนจากสังคมภายนอกที่เป็นกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (mutual support group) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความผูกพันในลักษณะของกลุ่มปฐมนิยามอันประกอบด้วยบุคคลที่มีปัญหาเดียวกัน มีประสบการณ์ที่คล้ายกันให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการถ่ายทอดประสบการณ์ในการเผชิญภาวะวิกฤต ซึ่งจะเห็นได้ว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อความยาวนานของระยะเวลาที่ภรรยาตกอยู่ในภาวะยอมทนและการตัดสินใจยุติภาวะการกระทำรุนแรง (Steinmetz, 1987)

6. **ระยะเวลาสมรส** เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามี เมื่อภรรยาได้ลงทุนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสามีเป็นระยะเวลายาวนาน เหมือนทำให้ตกอยู่ในกับดัก (Choice & Lamke, 1997) งานวิจัยของ ซินเดอร์ และเชียร์ (Snyder & Scheer, 1981) ศึกษาในคู่สมรสที่ใช้ความรุนแรงต่อกันพบว่าผู้หญิงที่สมรสมาเป็นระยะเวลายาวนานจะมีแนวโน้มที่จะคงอยู่กับสามีหรือกลับไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสามีต่อไปภายหลังจากเข้าพักพิงในบ้านพักฉุกเฉินมาระยะหนึ่งสูงกว่าผู้ที่สมรสมาเป็นระยะเวลาที่สั้นกว่า และจากการศึกษาของสไปวดิง (Spaulding, 1991) ศึกษาในผู้หญิงจำนวน 74 คน ที่ถูกทารุณกรรมทางร่างกายและเข้าร่วมโปรแกรมการทำจิตบำบัดและผู้หญิงที่พักพิงในบ้านพักฉุกเฉิน ผลการศึกษาพบว่าผู้หญิงที่สมรสมาเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 6 ปีมีความเป็นไปได้สูงที่จะยุติความสัมพันธ์กับคู่ของตน

7. **สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส** เป็นความสัมพันธ์ของบุคคลสองคน เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่มีความสนิทสนมลึกซึ้ง เป็นความสัมพันธ์ที่ผูกพันกันมากที่สุดอันหนึ่งของมนุษย์เมื่อเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์อื่น ๆ เพราะเกิดจากความรู้สึกคุ้นเคยของคนสองคนซึ่งมาจากคนละแห่ง แต่ต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ร่วมกันและต้องการสร้างครอบครัวใหม่ด้วยกัน สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยทางจิตสังคม (Nichol, 1978)

สเปนเนียร์ (Spanier, 1976, p. 15) ได้กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสมีลักษณะเป็นกระบวนการ ซึ่งมีการดำเนินอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา การวัดคุณภาพของสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสเป็นการประเมินปฏิสัมพันธ์และการทำบทบาทหน้าที่ในชีวิตสมรสที่ประกอบด้วยการเห็นพ้องกันของคู่สมรส (dyadic concensus) ความพึงพอใจในคู่สมรส (dyadic satisfaction) ความผูกพันกันระหว่างคู่สมรส (dyadic cohesion) และการแสดงความรักกันของคู่สมรส (affectional expression)

1. **ความเห็นพ้องกันของคู่สมรส (dyadic concensus)** เป็นความสอดคล้องทางความคิดในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันประเมินได้จากความเห็นที่ตรงกันหรือต่างกันเกี่ยวกับแนวคิดหรือหลักการในการดำเนินชีวิตรวมทั้งระบบค่านิยม ถ้าสามีภรรยา มีความสอดคล้องกันสูงย่อมหมายถึงการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างคู่สมรส บ่งบอกถึงการปรับตัวที่ดี โดยประเมินจากคู่สมรสให้ความสำคัญหรือไม่ให้ความสำคัญกันหรือมีความคิดเห็นตรงกันหรือไม่ในเรื่องการเงิน การพักผ่อนหย่อนใจ การนับถือศาสนา การมีสัมพันธภาพกับเพื่อนและการเข้าสังคม เป็นต้น

2. **ความพึงพอใจในคู่สมรส (dyadic satisfaction)** เป็นความพอใจในพฤติกรรมและการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ระหว่างสามีภรรยาในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความสุข ความสบายใจ หมายถึง การที่หญิงชายที่อยู่กันแบบสามีภรรยาให้ความรักความเอื้ออาทร ความห่วงใยซึ่งกันและกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ทำให้สามีภรรยาได้รับความสุข ความสบายใจ ความเพลิดเพลินใจ เนื่องจากสิ่งที่คาดหวังเป็นจริง สามารถประเมินได้จากความพึงพอใจและไม่พึงพอใจของคู่สมรสในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ บุคลิกลักษณะนิสัยและพฤติกรรมเฉพาะอย่างของคู่สมรส

3. **ด้านความผูกพันกันระหว่างคู่สมรส (dyadic cohesion)** เป็นการแสดงออกของความผูกพันในชีวิตสมรสระหว่างสามีภรรยาที่มีต่อกัน ซึ่งเกิดจากความรับผิดชอบในบทบาทของสามีและภรรยาที่จะต้องให้ความช่วยเหลือและร่วมกันรับผิดชอบเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ ความผูกพันเพิ่มมากขึ้นทำให้ชีวิตสมรสมีคุณค่า

4. ด้านการแสดงความรักกันของคู่สมรส (affectional expression) เนื่องจากความรักเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้สามีและภรรยาสามารถปรับตัวและหันหน้าเข้าหากัน และพยายามทำสิ่งที่คู่สมรสต้องการ สามีและภรรยาที่มีความสุขจะต้องมีการแสดงออกถึงความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่ห่วงใยต่อกันและกัน

ชายหญิงเมื่อมีการเริ่มต้นชีวิตคู่ ทั้งสามีและภรรยาจะต้องมีการปรับตัวเข้าหากันพร้อมทั้งเรียนรู้การดำเนินชีวิตครอบครัวในฐานะสามีภรรยา นับตั้งแต่ความเป็นอยู่ การแบ่งเบาภาระหน้าที่งานบ้าน การใช้จ่ายภายในครอบครัว ตลอดจนความสัมพันธ์ทางเพศและเรื่องอื่น ๆ เพื่อให้มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันและดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข คู่สมรสที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันจะมีความรัก ความเข้าใจ สนใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน มีทั้งการให้และการรับรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา อดทนและให้อภัยซึ่งกันและกัน ความรู้สึกดังกล่าวนี้จะช่วยขจัดความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างกันได้โดยง่าย และการที่ทั้งสองฝ่ายมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งด้านเศรษฐกิจหรือการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เกิดความภาคภูมิใจและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแก่คู่สมรสที่มีโอกาสให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ตนรัก

กล่าวได้ว่าสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสเป็นสัมพันธภาพแห่งการสนับสนุนด้านอารมณ์ และเป็นสัมพันธภาพที่ยึดเหนี่ยวกันอย่างเหนียวแน่น คู่สมรสจึงเป็นแหล่งของการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพและมีความสำคัญ โดยเฉพาะทางด้านจิตใจและถือได้ว่าเป็นแหล่งของการช่วยเหลือแหล่งแรกที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด (Cronnenwet & Kunst, 1981) ซึ่งไลเบอร์แมน (Lieberman, 1986) กล่าวว่าถ้าคู่สมรสไม่ได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์จากกันแล้ว สัมพันธภาพที่ได้รับจากบุคคลอื่นจะไม่สามารถมาทดแทนในสิ่งที่ขาดไปได้เลย จากการศึกษาของแมกดอล และคณะ (Magdol, Moffitt, & Silva, 1998) ซึ่งศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง 941 ราย เมืองดูเนดิน ประเทศนิวซีแลนด์ พบว่าคู่สมรสที่มีสัมพันธภาพระหว่างกันไม่ดี มีความเสี่ยงในการเกิดความขัดแย้งมากกว่าคู่สมรสที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันดี และการศึกษาของแมคเคนรี และคณะ (McKenry, Julian, Gavazzi, 1995) ศึกษารูปแบบชีวิตจิตสังคมของความรุนแรงในครอบครัวในผู้ชายที่สมรสแล้ว จำนวน 102 คน พบว่า ผู้ชายที่มีคุณภาพของสัมพันธภาพกับภรรยาไม่ดีจะกระทำรุนแรงต่อภรรยาของตนเองมากกว่าผู้ชายที่มีคุณภาพของสัมพันธภาพที่ดีกับภรรยา ส่วนการศึกษาของ ฟาวท์ส (Pfouts, 1978 cited in Choice & Lamke, 1997) พบว่าระยะเวลาที่ภรรยาที่ถูกกระทำรุนแรงตัดสินใจที่จะสิ้นสุดความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส โดยเมื่อผลตอบแทนที่ได้รับน้อยกว่าต้นทุนภรรยาจะตัดสินใจออกจากสัมพันธภาพนั้นอย่างรวดเร็ว แต่หากว่าถ้าภรรยามีความพึงพอใจในความสัมพันธ์นั้นกับสามี เธอก็จะยังคงใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสามีต่อไปและ

พยายามรักษาสัมพันธภาพนั้นไว้ และจากการศึกษาของ เมอร์ฟี (Murphy, 1997) ที่ศึกษาถึง เหตุผลที่ผู้หญิงยอมทนอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกกระทำรุนแรงเนื่องจากยังรักในตัวสามีอยู่

8. ค่านิยมเกี่ยวกับชีวิตสมรส

แนวคิดเรื่องค่านิยม เป็นแนวคิดที่ช่วยอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ได้ โรคิช (Rokeach, 1968 อ้างถึงใน สุนทรี โคมิน และสนธิ สมัครการ, 2522, หน้า 12-13) ได้กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมของมนุษย์นั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อตกลงเกี่ยวกับธรรมชาติของค่านิยมของ มนุษย์ 5 ประการ คือ

1. ค่านิยมเป็นสิ่งที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรม สถาบันทางสังคม และบุคลิกภาพของกลุ่มคนในสังคมนั้น
2. ในขณะเดียวกันผลแห่งค่านิยมก็จะแสดงออกมาทางทัศนคติและพฤติกรรมของ สังคมมนุษย์ในเกือบทุกรูปแบบ
3. ปริมาณของค่านิยม มีอยู่ไม่มากนักและอยู่ในข่ายที่จะปลูกฝังและศึกษา
4. ความแตกต่างของค่านิยมจะแสดงออกทางระดับ (degree) มากกว่าทางอื่น
5. ค่านิยมอาจรวมเข้าเป็นระบบค่านิยมได้

นอกจากนี้ โรคิช ได้อธิบายธรรมชาติของค่านิยมไว้ว่า

1. ค่านิยมมีลักษณะยั่งยืนถาวร ไม่เปลี่ยนแปลงง่าย เป็นสาเหตุที่ทำให้บุคลิกภาพ ของคนกลุ่มหนึ่งในสังคมแตกต่างจากกลุ่มคนในอีกสังคมหนึ่ง ค่านิยมจะมั่นคงถาวรได้นั้นเกิด จากการได้รับการอบรมมาแต่เยาว์วัย และเปลี่ยนแปลงยากสำหรับค่านิยมที่มีความสำคัญมาก ตรงกันข้ามกับค่านิยมที่มีระดับความสำคัญน้อยจะเปลี่ยนแปลงได้ง่าย
2. ค่านิยมมีลักษณะเปรียบเทียบความสำคัญ ในการปลูกฝังค่านิยมบุคคลจะได้รับการอบรมสั่งสอนและได้รับการเน้นถึงความสำคัญของค่านิยมในแต่ละเรื่องแตกต่างกัน เช่น ความ ซื่อสัตย์ การรักษาน้ำใจกัน ต่างก็เป็นค่านิยมที่บุคคลได้รับมา แต่บางสังคมอาจให้ความสำคัญ ในเรื่องการรักษาน้ำใจมากกว่าความซื่อสัตย์

ฟิชเตอร์ (Fichter, 1977 อ้างถึงใน จุมพล หนิมพานิช, 2538, หน้า 257) ได้อธิบายหน้าที่ ที่สำคัญของค่านิยม ดังนี้

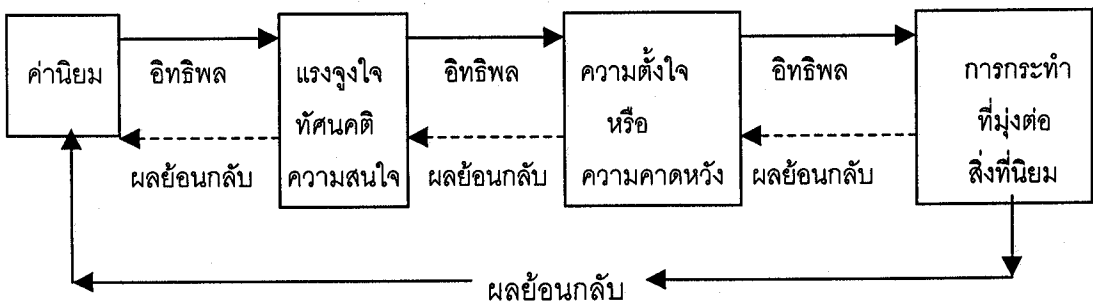
1. ค่านิยมเป็นเครื่องมือหรือวิธีการสำหรับการพิจารณาตัดสินให้กับบุคคล ทำให้ บุคคลแต่ละคนรู้จักดีเอ็นของตนเอง
2. ค่านิยมชักจูงให้บุคคลสนใจเฉพาะในสิ่งที่พึงปรารถนา มีประโยชน์และมีความ สำคัญ

- 3. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ช่วยบุคคลในการเลือกประพฤติปฏิบัติตนให้มีความเหมาะสมตามบทบาทที่ตนมีในสังคม
- 4. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นตัวคอยควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคม กล่าวคือเป็นตัวคอยบังคับให้บุคคลปฏิบัติตามบรรทัดฐาน ช่วยให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควร และถ้าบุคคลใดประพฤติปฏิบัติตามก็จะได้รับการยกย่องสรรเสริญ
- 5. ค่านิยมทำหน้าที่ในฐานะเป็นตัวที่ทำให้เกิดความเป็นปรักแผ่น หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม

เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2540, หน้า 9) กล่าวว่า ค่านิยมเป็นกระบวนการทางความคิดของบุคคลที่เป็นตัวกำหนด ตัวตัดสินใจ ซึ่งนำให้บุคคลปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใด โดยแยกบทบาทของค่านิยมเป็น 2 ประการ คือ

- 1. เป็นมาตรฐานที่นำทางหรือเป็นแนวทางให้บุคคลประพฤติหรือปฏิบัติ ประเมินผลว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี
- 2. ทำหน้าที่กระตุ้นเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติ ตลอดจนเสริมสร้างทัศนคติ ความสนใจ และความตั้งใจซึ่งนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมนั้น

ประสาน มาลากุล (2523) ได้สรุปอิทธิพลของค่านิยมที่มีต่อพฤติกรรมของมนุษย์ มีรายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 อิทธิพลของค่านิยมต่อพฤติกรรมมนุษย์

จากค่านิยมของสังคมในเรื่องการแต่งงานพบว่าภรรยาส่วนใหญ่จะยึดมั่นอยู่กับความปรารถนาที่จะครองชีวิตสมรสของตนเองให้ยาวนานที่สุด และเมื่อผู้หญิงแต่งงานแล้วมีบุตรควรอดทนทุกอย่างเพื่อให้บุตรได้มีพ่อ รวมทั้งค่านิยมว่าการหย่าร้างหรือการล้มเหลวในชีวิตคู่ก็เท่ากับ

การลี้ภัยหลบหนีในบทบาทผู้หญิง ค่านิยมต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้คือส่วนหนึ่งที่ยับยั้งไม่ให้ผู้หญิงหลุดพ้นจากความสัมพันธ์ที่ถูกทารุณกรรม (Fact sheet: Barriers to leaving a violent relationship, 2001)

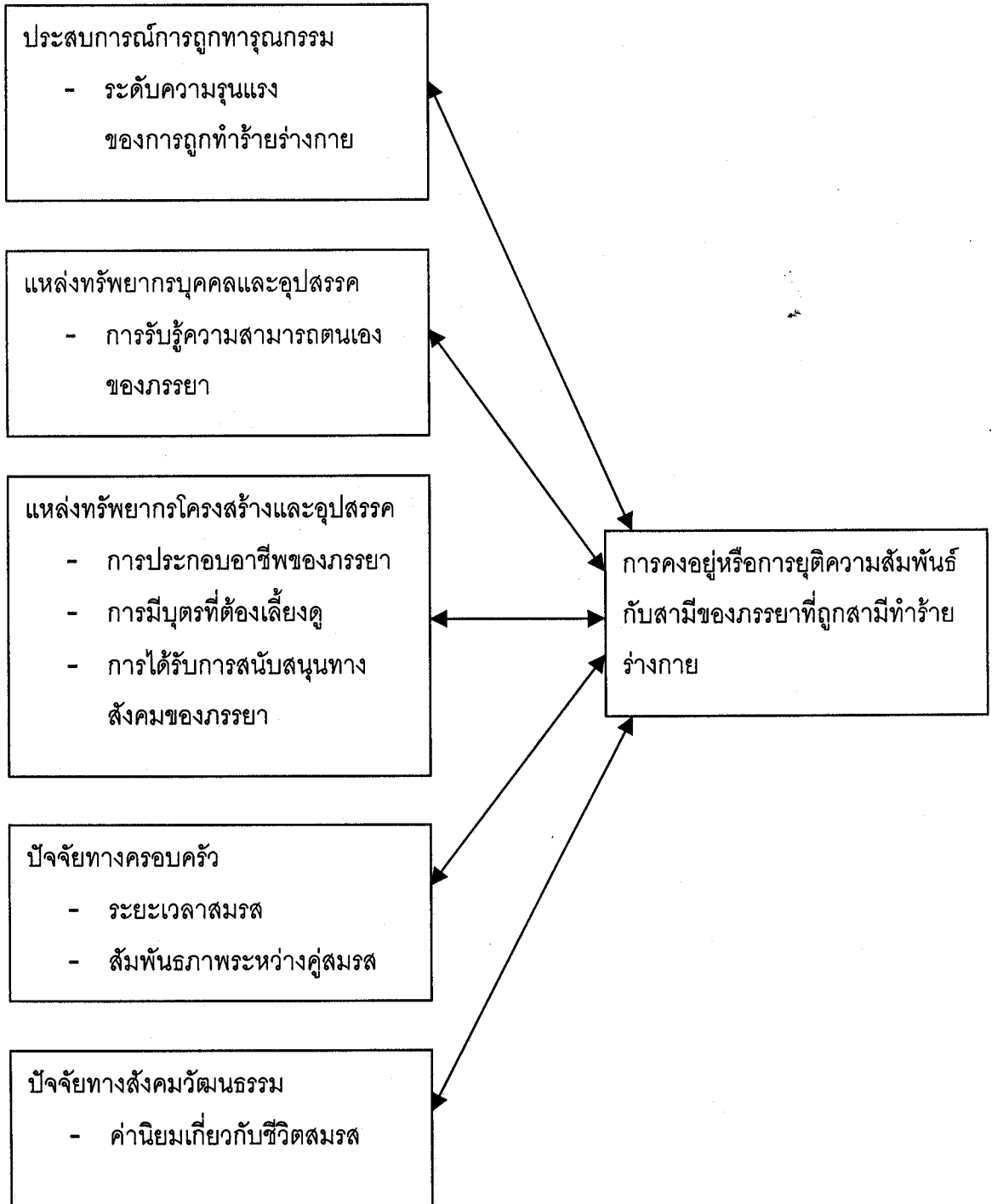
จากการศึกษาเชิงคุณภาพของ โชติมา กาญจนกุล (2540) พบว่าภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายส่วนใหญ่มักพยายามประคองชีวิตสมรสของตนให้ยืนยาวต่อไปโดยไม่ให้เหตุผลต่าง ๆ กันว่าภรรยาจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อการประคับประคองชีวิตครอบครัวมิให้แตกสลายไป ถ้าเมื่อใดก็ตามที่ภรรยาไม่สามารถรักษาชีวิตครอบครัวไว้ได้ถือว่าเป็นความล้มเหลวในชีวิตของผู้หญิง และอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ภรรยาไทยคิดว่าตนควรอดทนอยู่กับสามีที่ทุพพิกสะคือความหวาดกลัวที่จะถูกประทุษร้ายจากสาธารณชนว่าไม่มีความอดทนพอในการผดุงความเป็นครอบครัว สอดคล้องกับการศึกษาของ เกลส์ (Gelles, 1976) พบว่าการที่ภรรยาที่ถูกกระทำรุนแรงไม่ยอมไปขอความช่วยเหลือจากตำรวจ หรือองค์กรทางสังคม หรือไม่ยื่นคำร้องเพื่อขอหย่าจากสามีเนื่องจากเธอมีความคิดว่าจะต้องรักษาครอบครัวไว้ไม่ให้แตกร้างและเพื่อชีวิตครอบครัวที่สมบูรณ์ และการศึกษาของ กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2544) พบว่าร้อยละ 15 ของผู้หญิงที่ประสบความรุนแรงและยังคงอยู่กับสามีหรือคู่รักของตนให้เหตุผลว่าเมื่อแต่งงานแล้วไม่ควรหย่า/เลิก สำหรับการศึกษาในต่างประเทศของ คอยล์ (Coil, 1998) ศึกษาถึงการยึดถือวัฒนธรรมและค่านิยมของชาวลาตินในเรื่องการทนอยู่กับคู่สมรสที่กระทำรุนแรงโดยศึกษาในผู้หญิงลาตินจำนวน 7 คนที่มาพักอาศัยและเข้าสู่โปรแกรมการบำบัดของแหล่งให้การช่วยเหลือ ผลการศึกษาพบว่าหญิงที่ถูกกระทำรุนแรงมีความคิดว่าเป็นการยากที่จะหลุดพ้นจากความสัมพันธ์นี้ได้ ทั้งนี้เพราะครอบครัวของหญิงที่ถูกกระทำรุนแรงรวมถึงสังคมที่อาศัยอยู่ไม่ให้การยอมรับ ทำให้เธอเหล่านี้ต้องทนอยู่กับผู้กระทำรุนแรงต่อไป จากผลการศึกษาที่แตกต่างกันในเรื่องค่านิยมเกี่ยวกับการแต่งงานพบว่ามีผลต่อการคงอยู่หรือการยุติความสัมพันธ์กับสามี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายครั้งนี้ ใช้กรอบแนวคิดของชอยส์ และแลมค์ (Choice & Lamke, 1997) และงานวิจัยมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งชอยส์ และแลมค์มองว่าการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับผู้กระทำนั้นได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่อไปนี้ ปัจจัยด้านแหล่งทรัพยากรบุคคลและอุปสรรค หมายถึง ปัจจัยด้านคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลที่เป็นตัวสนับสนุนหรือบั่นทอนการตัดสินใจว่าจะคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์ ซึ่งคือการรับรู้ความสามารถของตนเอง ชอยส์และ

แลมค์อธิบายว่าการรับรู้ความสามารถตนเองมีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจ กล่าวคือหากบุคคลรับรู้ว่าคุณมีความสามารถสูงที่จะกระทำภารกิจจะเป็นสิ่งสนับสนุนให้ภรรยายุติความสัมพันธ์ได้ หากรับรู้ว่าคุณมีความสามารถเพียงพอก็จะเป็นอุปสรรคยับยั้งไม่ให้ภรรยายุติความสัมพันธ์นั้นคือคงอยู่ในความสัมพันธ์นั้นต่อไป ปัจจัยด้านแหล่งทรัพยากรโครงสร้างและอุปสรรค หมายถึง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจหรือบริบทแวดล้อมของภรรยาที่เป็นตัวสนับสนุนหรือบั่นทอนการตัดสินใจว่าจะคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์ได้แก่ การมีงานทำของภรรยา การมีบุตรที่ต้องเลี้ยงดู และการได้รับการสนับสนุน ขอยส์และแลมค์อธิบายว่าการไม่มีงานทำเกี่ยวข้องกับการคงอยู่ในความสัมพันธ์รวมถึงการกลับไปใช้ชีวิตรวมกลับสามีตามเดิมแม้ว่าเคยหนีออกมาแล้วก็ตาม ในขณะที่การมีงานทำมีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการแยกทางกัน การมีบุตรที่ต้องเลี้ยงดูทำให้การตัดสินใจที่จะยุติความสัมพันธ์ไม่อาจกระทำได้ ส่วนการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะเป็นแหล่งประโยชน์ทำให้ภรรยามีทรัพยากรในการเผชิญปัญหา สามารถจัดการกับปัญหาได้และช่วยให้ภรรยาสามารถเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมในการเผชิญปัญหาได้อย่างประสบผลสำเร็จ ความพึงพอใจในสัมพันธภาพ เป็นปัจจัยทางครอบครัว ขอยส์และแลมค์อธิบายว่าเป็นความพึงพอใจจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาที่ทำให้บุคคลคงไว้ซึ่งการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ระยะเวลาสมรส หากระยะเวลาอยู่ด้วยกันฉันสามีภรรยายาวนานมักจะทำให้ผู้ถูกกระทำ คงอยู่ในความสัมพันธ์ต่อไป และสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส หากความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสดีจะมีผลทำให้คงอยู่ในความสัมพันธ์ บรรทัดฐานของสังคม เป็นปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงเงื่อนไขทางสังคมที่เป็นความคิด ความเชื่อหรือค่านิยมของสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ว่ามีผลต่อการตัดสินใจในการคงอยู่กับผู้กระทำต่อไปแม้ว่าอาจไม่พึงพอใจที่จะอยู่ในความสัมพันธ์นั้น ได้แก่ ค่านิยมเกี่ยวกับชีวิตสมรส

นอกจากนี้จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมายังพบว่า การคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับผู้กระทำนั้นยังได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์การถูกทารุณกรรม ซึ่งหมายถึงระดับความรุนแรงของการถูกทำร้ายร่างกาย กล่าวคือหากถูกกระทำรุนแรงระดับมากมีแนวโน้มทำให้ยุติความสัมพันธ์ ในขณะที่การถูกกระทำรุนแรงระดับน้อยมักจะคงอยู่ในความสัมพันธ์ต่อไป (โชติมา กาญจนกุล, 2540; Gelles, 1976; Ellesberg et al., 2001) จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย จากแนวคิดของชอยส์ และแลมค์ (Choice & Lamke, 1997)